

V I E N Y B Ė

Paveiksluotas Amerikos lietuvių savaitraštis

73 M. 35 N.

BROOKLYN, N. Y.

1959 M. RUGSĖJO (SEPTEMBER) 11 D.

Tel. APplegate 7-7257

KAINA 15 C

Dabar

MUOZAS TYSLIAVA

Kažin, ar dr. A. Margeris, neseniai su draugais grįžęs iš Lietuvos, parašys tą knygą, kaip žadėjo.

Tai būtų antrieji "amerikiečio išpūdziai Lietuvoje," nes 1931 metais dr. A. Margeris, aplankęs nepriklausomą Lietuvą, parašė net 428 puslapių knygą tuo vardu. Tada, tarp kita ko, Margeris rašė:

"Aš jau ir pirmiau verkiau, — kukčiojo graži, elegantiškai išaugusi ir apsirėdžius ponija, karšta komunistė, kuri visą kelį garbino tik Rusiją, bet pamatčius Lietuvos žemelę, ėmė ir apsiverkė. Jos akis plovė ašaros, darė jas tyras, tarytum, kad ji tikrai pamatytų, jog Lietuva nėra tokia baisi, kokia ją piešia komunistinė spauda Amerikoje. Verkėme ir kiti."

Beje, tada dr. Margeris jaudinosi, kad "Lietuvoje lietuvių nėra," kad vis dar rusiškai kalbama... Tada daktaras net susuko: "Bėgamosi"

Na, o dabar...

*

Todėl, kad dabar Lietuva valdo Maskvos valdomi komunistai, tai Vilnius ir Laisvės komunistai, ypač grįžusieji iš ten, negali ja atsigerėti.

"Šiandien Lietuvos valstietis kolūketis nebeseka įsitvėręs arklio, traukiamo kumelaitės. Laukuose dūzgia traktoriai, kombainai... Kolūkių bandos daugumoje vietų ganosi aptvertose ganyklose elektrifikuotomis vielomis. Piemenėlio vargdienu nebematyti."

Taip rašo S. J. Jokubka Vilnyje. Bet kitas toks, panašus į Vilnius bendradarbi, Laisvėje tvirtina, kad jis viename "kolūkyje" matęs piemenį raitą ganant...

Žodžiu, "kolūkių" pavertose ir "elektrifikuotomis vielomis" aptvėrtoje Lietuvoje dabar yra lygiai taip, kaip kitąsyk pienuo, paklaustas, ką jis darytų, jeigu karalium būtų, atsakė:

"Raitas ganyčiau ir blynus valgyčiau..."

*

Pracitos savaitės Vienybėje buvo vaizdų iš vadinamo "Hudson Celebration."

Kiekviena istorija turi savo pradžią ir galą.

Ši penktadienį, rugsėjo 11, sukanka 350 metų, kai Henry Hudson, žymus anglų jūrininkas, olandų laivu atplaukė į dabartinį New Yorko uostą ir

(Nukelta į 4 psl.)

Ryšium su lietuviško filmo 50 metų sukaktimi, Vienybės bendradarbis Algirdas Gustaitis aplankė žinomą Hollywoodo aktorę Ritą Lee Kilmonytę, ilid kol iš lietuvių aukščiausiai iškilusią toje meno srityje. (Plačiau — 4 puslapyje). P. Gasparonio nuotrauka

CHRUSČIOVO ATVYKIMO IŠVAKARĖSE

Lietuviai, kartu su kitomis tautinėmis grupėmis, ruošiasi dalyvauti susirinkimuose, demonstracijose ir piketuose

Sovietų Sąjungos premjeras Nikita Chruščiovas, atvykęs į Jungtines Valstybes, lankysis šeškuose didmiesčiuose: Washingtone, New Yorke, Los Angeles, San Francisco, Des Moines ir Pittsburghe, bet tur blytė viename jis taip "nelaukiama," kaip New Yorke. Kadangi New Yorke gyvena daugiausia nuo bolševizmo nukentėjusių tautų žmonių, tai jų draugijos ir visokie politiniai sambūriai dar praeitą mėnesį pradėjo ruošti masiniams susirinkimams, demonstracijoms, piketams ir kitokio pobūdžio protestams.

Pradžioje, kai tik paaiškėjo, kad Amerikos vyriausybė yra pakvietusi Chruščiovą oficialiam vizitui, tautinių grupių vadovybės dar nesusivokė, kas šiuo atveju darytina — protestuoti, ar tylėti. Ypač, kai paaiškėjo, kad paskiau, po Chruščiovo vizito Amerikoje,

seks prezidento Eisenhowerio revizitas Sovietų Sąjungoje. Kurį laiką buvo laukiama, kaip į tai pažūrės Amerikos politiniai sluoksniai, ypač spauda. Patyrė, kad ne visi tų vizitų pasikeitimais susižavėję, tautinių grupių "veiksniai" taip pat pasidarė drąsesni.

Rezultate, susidarė ypatinga padėtis. Amerikos vyriausybė, taip pat pramonės bei prekybos sluoksniai rengiasi priimti Nikitą su deramu mandagumu, tuo tarpu bolševizmo paragavusios tautinės grupės — su neapykanta ir protestais. Bet Amerika yra demokratinis kraštas, ir protestų banga prieš demokratijos ir laisvės priešą yra normalus reiškinys.

Nekalbant apie kitus Amerikos miestus, New Yorke, kaip sakytą, ryšium su Chruščiovo vizitu, rengiama visa eilė masinių susirinkimų, demonstra-

cijų ir protestų. Pats pirmasis masinis protesto susirinkimas New Yorke įvyks ši sekmadienį, rugsėjo 13, 2 val. p.p., Manhattan Center (34 St. ir 8 Ave.) Šiame tarptautinio anti-komunistinio fronto laukiama jame susirinkime, kuriame kalbės senatorius Keating ir kitos žymios politinės figūros, aktyviai dalyvauja ir lietuviai. Po susirinkimo salėje, dalyviai su plakatais rankose, demonstrantys žygiuos iki pat Jungtinių Tautų rūmų.

Lietuviai studentai, kaip paprastai, šiuo atveju taip pat neatsilieka. Kadangi Nikita Chruščiovas su savo 100 asmenų svita apsigyvens Waldorf Astoria, tai Lietuvių Studentų Sąjungos "pirmoji apeliacinė grupė" rugsėjo 17 d., 6 v.v. organizuoja piketą, kurį remia ir kuriame, reikia manyti, aktyviai dalyvaus New Yorko Lietuvių Taryba. Šiam piketui, kaip

pakartotiniai jos organizatoriai pranešė, taip pat pritaria "visa politinė vadovybė."

Kitas, manoma, pats didžiausias protesto susirinkimas prieš Chruščiovą įvyks rugsėjo 20 d. 7:45 v.v. Carnegie Hall, New Yorke. Šį susirinkimą rengia prelatas J. Balkino vadovaujama Centro ir Rytų Europos Klimės Amerikiečių Konferencija. Jame, be lietuvių, gausiai dalyvaus ukrainiečiai ir vengrai su savo chorais ir t.t. Be to, pažymėtina, kad Chruščiovo atvykimo išvakarėse, rugsėjo 14 d., visose New Yorko haiznyčiuose įvyks Šventoji Valanda. Nikitai atvykus, rugsėjo 15 d. 11 val. ryte, vis užinteresuotieji kviečiami užlaikyti vienos minutės tylą.

Pirmasis Chruščiovo sustojimas bus Washington, kur jis bus prezidento Eisenhowerio svečias Baltuosiuose Rūmuose, (Nukelta į 4 psl.)

KALIFORNIJOS LIETUVIAI

LOS ANGELES, CALIF. — Rugsėjo 6 d. Los Angeles, Arroyo Seco parke, surengtas Lietuvių Bendruomenės piknikas praėjo su labai gražiu pasisekimu, davęs naujų jėgų ir vilčių, bendruomenės veikėjams, jų sunkiame darbe, dar vis sunkiai pirmyn bekopiančiai B — nei. Publikos prisirinko tiek daug ir iš taip toli, kad vargiai ar kuris kitas parengimas galėtų prilygti šiam. Matėsi lietuviškų veidų net iš tolimo San Francisko, taip pat iš San Diego, Santa Barbara, San Bernardino, Long Beach, Palm Springs, Yucaipa ir t. t. Kaip retą įvyki — nesunku buvo pastebėti ir ne lietuviškus veidus — lietuviškai kalbančius amerikiečius, JAV armijos sveitimų kalbų instituto, Monterey, lietuvių skyriaus studentus, su dviem mokytojais lietuviams — Gričium ir Rudžiu.

Istraukiant vieną kitą žymesniųjų svečių, paminėsime Lietuvos Konsulą dr. J. Bielskį, kuris pasakė kalbą gražiai įvertindamas Bendruomenę kaip organizaciją. Matėme profesorius brolius V. ir M. Biržiškus, rašytojus B. Brazdžionį, Mitkiene, Tumienę, J. Gliudą; kun. V. Šiliauską, muz. B. Budriūną, Katalikų Federacijos pirm-ka V. Kazlą, Tautinės Lietuvių S-gos skyriaus pirm-ka B. Gediminą, Birutiečių pirm-ke Pilkauninkienę, ALTO pirm-ka P. Raulinaitį, BALFO pirm-ka A. Dabšį Ateitininkų pirm-

ka L. Medziuką, Studentų pirm-ka V. Gilį; Ch. Lukšį, J. Uždavinį ir daug, daug kitų kultūrininkų bei visuomenės veikėjų, kuriuos visus, gaila, išvardinti, dėl vietos stokos, tikrai nėra įmanoma.

Ypačiai daug buvo jaunimo — nuo pradžiamoklių, atvykusių su mamytėmis, iki studentų — su pirmininku V. Giliu priešakyje. Daug buvo ir senesnės kartos žmonių. Gausią publiką sudarė įvairaus amžiaus, įvairių politinių pažiūrų, įvairių religinių įsitikinimų lietuviai — tai buvo tikrai Lietuvių Bendruomenė.

Publikos nuotaikoms patvairinti buvo ir pora programos numerų: jaunių grupė pašoko ir padainavo, o žemaičiai su suvalkiečiais — traukė virvę. Žemaičiai, pralošę viename ankstesniame piknike, tikėjosi dabar atsirevanšuoti, bet ir šį kartą suvalkiečiai juos "nutraukė." Apylinkės pirmininkas J. Žuolaitis laimėtojams užfundijo bonką "stipresnio," o valdyba dar pridėjo dėžę alaus (diena buvo tikrai karšta), gi kad pralaimėtojai irgi neišeitų visai "sausai" — apygardos pirm-ka K. Liaudanskas, J. Truškauskas ir A. Litvinas jiems "sponsoriavo" taip pat dėžę alaus.

Svečius iš Monterey publikai pristatė J. Žuolaitis. Tuos svečius iš armijos sveitimų kalbų instituto, ilgam Labor Day

savaitgaliui pas save apgyvendino, juos vaišino ir kitaip jais visą laiką rūpinosi ponai Raičiai, Mikuckiai, Valančiai, Grikinai ir Liaudanskai. Pasirodė, kad iš tų svečių, institute geriausiai lietuvių kalbos pramokęs studentas amerikietis karys — žydų tautybės. Su juo visai laisvai galima lietuviškai susikalbėti. Ir visi kiti lietuvių kalbos pramokę daug.

Pikniko žemininkės Korsakaitė, Grikinaitė ir Dundzilienė turėjo "pilnas rankas" darbo, aprūpinant pietumis tokią gausybę žmonių, o nemažiau buvo vikrus ir Jasilionis prie baro, besukubėdamas patenkinti visus ištroškusiujų užsakymus.

Puikių pyragų buvo prikėpusios ponios Šakienė, Brazdžionienė, Mikuckienė, Dundzilienė, Dabšienė ir Žuolaitienė, gi ponios Jodelienė ir Sakalauskienė atvežė puikaus vinigreto.

Žodžiu — Bendruomenė susilaukė labai gausios ir dėkingos talkos, kaip niekada iki šiol.

Bet tai dar ne viskas. Visos dienos darbus ir rūpesčius, bendruomenininkų geriausių norus ir pastangas apvainikavo visuomenės Bendruomenėi parodytas pasitikėjimas iš kitos pusės, labai opios ir jau spėjusios čia sukelti nemažai ergelio, tai būtent lietuvių namų klausime. Piknike surinkta virš vieno tūkstančio dolerių sumai galutinų pasižadėjimų lietuvių namų pirkimo reikalui, kurį yra iškelusi ir organizuoja Bendruomenė. Vieną tūkstantį dolerių surinko ponija Marija Aftukienė per tą vieną dieną. Kelis šimtus surinko kiti. Nieko panašaus iki šiol čia dar nėra buvę. Tokie nepaprastai puikūs rezultatai Bendruomenę čia pastato visai kitoje žviesoje ir įgalina naujiems ir didesniems užsimojimams.

Kad tokių puikių pasiekimų prašytintais veidais ir praskaidrėjusių nuotaikų bendruomenininkai — šiuo kartu apylinkės valdyba — yra giliai dėkinga visiems ir visiems, bet kuo padėjusiems pikniką rengiant ir visiems jame atsilankiusiems — apie tai, turbūt, jau nereikia ir sakyti. vb

Kiekvienas save gerbiantis lietuvis skaito *Vienybę*, einančią nuo 1886 metų, nuo pat mūsų tautinio atgimimo laikų pradžios.

- Prenumeruokite VIENYBĘ -

Inž. Antanas Varnas, Lietuvių Demokratų Klubo pirminkas, nuvykęs atostogų į Puerto Rico, aplankė salos sostinės burmistrą, kurio pareigas eina moteris.

Lietuvoje

— Marijampolės cukraus fabriko pajėgumą planuoja senkančiais metais pakelti ketvirtadaliu. Per parą bus perdirbama 15,000 centnerių cukrinių runkelių.

— Lietuvoje, Epidemologijos ir higienos instituto laboratorijoje, gaminami skiepai nuo pasiutimo ir kitų susirigimų

— Kauno miesto vykd. komitetas grąžino Alytaus gatvei senąjį pavadinimą — Zamenhofo gatvę. Tai padaryta ryšium su esperanto kalbos sumanytojo Zamenhofo 100 metų gimimo sukaktimi. Mat, toje gatvėje savo laikų gyveno Zamenhofas žmona ir uošviai, padėję Zamenhofui išiešti pirmąjį esperanto kalbos vadovėlių ir žodyną.

Ruth Cheleden, Philadelphiajos veikėjų Onos ir Kazio Cheledenų dukterė, kaip jau buvo pranešta *Vienybėje*, susituokia su Charles Kerber, atsakingu pareigūnu Washingtono. Susituoktuvės bus Philadelphiajos rugsėjo 19 d.

Joseph Andrusis Insurance

Perkant - parduodant namus, ar išnuomojant butus, įvairiausiai apdraudos reikalais, federalinių ir valstybinių taksų (Income Tax) užpildyti, pirkimui piniginių perlaidų (Money Orders).

KREIPTIS

HAVEN REALTY

87-09 JAMAICA AVENUE WOODHAVEN 21, N. Y.

Telefonas: Virginia 7-4477

Kasdien 9 val. ryto iki 9 val. vak.
Sekmadieniais 1 val. p. p. iki 5 val. vak.

Trečiokas Agency

SENIAUSIA LIETUVIŠKA AGENTŪRA

- KELIONĖS — visokiomis susisiekimo priemonėmis į visas pasaulio vietas. Įvairiausios ekskursijos. Sudaromi ir tvirtinami imigracijos bei kelionių dokumentai.
- PINIGAI — su pilnu užtikrinimu siunčiami į visus pasaulio kraštus, įskaitant ir rusų okupuotus. Persiuntimas į Lietuvą iki \$300 kainuoja \$1.65. Už \$1 išmoka 10 rublių.
- APDRAUDA — visokiausios rūšies sutvarkoma per geriausias ir tvirtiausias kompanijas.
- NUOSAVYBIŲ — pirkimo, pardavimo ir finansavimo reikalais sąžiningas patarnavimas.
- FEDERALINIŲ MOKESČIŲ — Income Tax — paruošimas.

ALBINAS ir KAZYS TREČIOKAI
311 WALNUT STREET, NEWARK, N. J.
Telefonas: Market 2-4867

FIRE - AUTO - LIABILITY - BURGLARY - GLASS PLATE

ROBERT F. NARK

APDRAUDOS SPECIALISTAS

26 Court Street
Brooklyn 1, N. Y.
MAin 4-6400

700 Caroline Ave.
N. Valley Stream, N. Y.
VALley Stream 5-0783

LIFE - HEALTH - ACC. HOUSEHOLD - COMPENSATION -

AR NEPERMOKATE už savo automobilio apdraudą?

VIRŠ 21,000,000 AUTOMOBILIŲ SAVININKŲ MOKA
DAUGIAU, NEGU REIKALINGA.

Jei tik Jūsų vairavimo rekordas yra geras,

Jūs esate kvalifikuotas:

DIDELIAM APDRAUDOS SUTAUPYMUI, GERESNEI
SAVO APSAUGAI IR GREITESNIAM PATARNAVIMUI,
REIKALAUJANT NUOSTOLIŲ ATLYGINIMO.

Kreipkitės:

Albert F. Peters

(PETRAUSKAS)

APDRAUDOS SPECIALISTAS

116-55 Queens Blvd., Forest Hills 75, N. Y.

Telefonas: Virginia 3-1477

NAMŲ ADRESAS:

106-53 95th Street, Ozone Park 17, N. Y.

GERIAUSIAS

INSURANCE ir REAL ESTATE

PATARNAVIMAS PAS

JOHN ORMAN AGENCY

110-04 Jamaica Ave.,

Richmond Hill, N. Y.

Telefonas: VIRGINIA 6-1800

Pastabos iš Bendruomenės seimo

Rugsėjo 5 ir 6 Detroitė (Sheraton-Cadillac viešbutyje) įvyko JAV Bendruomenės apylinkų bei apygardų atstovų seimas. Po registracijos, himnų, rengėjų žodžių, invokacijos, prezidiumo, komisijų sudarymo ir sveikinimų, vyko pranešimai, kurie buvo gana ilgi. Be to, pasisakymai buvo ne trumpesni už pranešimus ir net nieko bendro su tais pranešimais neturinti. Reikia pasakyti, kad pirmininkaujantis nebuvo pakankamai griežtas. Nemostabu, kad pirmos dienos seimo posėdis baigėsi "tik" 11 val. vakare.

Kritikuojant šio seimo tvarką, tenka pastebėti, kad ir patys seimo dalyviai pasižymėjo "savikritika." Pavyzdžiui, apie Bendruomenės Ta-

rybos suvažiavimą Chicagoje čia buvo pasakyta:

"Suvažiavimas buvo palaidu bala, Tarybos nariai garbingi ponai, pulkininkai, generolai ir kiti tituluoti, bet bėda, kad jie nemoka, negali, o gal ir nenori dirbti. Patariama, kad, be garbingų ir tituluotų narių, būtų ir darbininkų."

Buvo pasiūlyta rezolucija, kad ryšium su Chruščiovo atvykimu, reikia kreiptis į prezidentą Eisenhowerį, senatorius ir Valstybės Departamentą, reikalaujant ... autonominės laisvės Lietuvoje rašytojams ir menininkams, be to, kad mokyklose būtų leidžiama skaityti maldas prieš ir po pamokų. Kažkas tuojau pastebėjo, kad reikalaujant autonomijos, ne-

reikia nei nepriklausomybės...

Rezoliucijos autorius susiprato. Girdi, savaime aišku, kad nepriklausomybė reikalinga, bet tai esą jau Vliko, ALT ir kitų komitetų reikalas...

Kitą dieną salėje delegatų buvo mažiau. Šiame posėdyje Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas J. Matulionis pranešė, kad jau baigiama ruošti "Bendruomenės filosofija" ir netrukus išeis iš spaudos. Į seimą buvo atvykęs ir jį gyvu žodžiu pasveikino Michigano gubernatorius J. Menon Williams.

Vakare įvyko seimo vakarienė, kur pagrindinę kalbą pasakė J. Matulionis iš Kanados. Publika buvo nepatenkinta ilgų ir nuobodžių sveikinimų skaitymais. Būtų užtekę tik suminėti vardus tų seimą sveikinusių gubernatorių, senatorių bei kongresmanų. Bet kur taut! Dar pasigirta, kad tų sveikinimų gauta daugiau, negu Bostone įvykusiame Amerikos Lietuvių Kongrese... Būtų laikas suprasti, kad daugelis tų sveikinimų yra tik mandagus atsakymas į pakvietimus. J.

Jonas Antanaitis, mūsų atstovas Clevelande, atvykęs į rytines valstybes atostogų, aplankė ir Vienybės įstaigą. Žurnalistas Antanaitis jau keletas metų bendradarbiauja Vienybėi.

J. Tysliavos, Jr. nuotrauka

VISI PRIEŠ CHRUSČIOVĄ

HARTFORD, Conn. — Vietos amerikiečiai, kilę iš Europos ir Amerikoje gimę, visi kaip vienas stoja prieš kruvinąjį Kremliaus valdovą Nikitą Chruščiovą, reikėdami savo kritika prez. Eisenhoweriui, Valstybės departamentui ir Kongresui už pakvietimą pavergtųjų tautų žudikų vad.

Įvyko du posėdžiai. Paskutiniame posėdyje, Ukrainiečių Amer. Piliečių Klube, dalyvaujant Hartford Courant ir Hartford Times dienraščių atstovams, išrinko vykdomąjį Komitetą: pirm. Stephen Boychuk ukrainietis, sek. Robert Kuttner vengras ir nariais po vieną atstovą iš lenkų, lietuvių, latvių ir estų. Pavesta Vykd. K-tui visus masinio susirinkimo

paruošimo darbus ir demonstracijas bei protestus atlikti. Vienbalsiai priimta rezolucija, kurioje smerkiama JAV vyriausybė dėl Chruščiovo pakvietimo.

Rezoliucijoje prez. Eisenhoweris raginamas atšaukti Chruščiovo kvietimą ir pačiam atsisakyti vykti į Maskvą. Žodžiu, griežtai pasisakoma prieš JAV vyriausybės žygi, iškliamos jos klaidos, pavojingos Amerikos ir viso pasaulio demokratijoms.

Vietos dienraščiai aprašė šį įvyki ir paskelbė rezoluciją. Komitetas kviečia visus įsijungti į protesto ir demonstracijos sąjudį. Numatė kalbėtojais sen. Thomas J. Dodd ir gen. Wedemeyer. W. M. C.

AUKOS PROF. MYKOLUI BIRŽIŠKAI

Lietuvių tautai didžiai nusipelnusį prof. M. Biržišką 1959 m. bal. — rugpiūč. mėn. per Lietuvių Profesorių Draugiją Amerikoje parėmė šie asmenys ir šios organizacijos: (chronologine eile, skaičiai — dol.)

Organizacijos: Lietuvių Profesorių Draugija 15, Lietuvių Bendruomenės Bostono apylinkė 25, Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų S-gos Bostono 58.

Asmenys: Vanda Sruogienė 20, V. Stanka 10, M. ir V. Baltušaitė 10, A. Gantautas 5, S. Dirmantas 5, S. Kolupaila 5, G. Sidrys 5, S. ir K. Rimkus 10, J. A. Urbonas 5, ponios O. Zaiskidenės paaukota ir surinkta 30, A. Krutvilienė 10, P. Račiūnas 5, P. Čepėnas 5, J. Jakštas 5, J. Vaičiūnas 5, B. Paliokas 10, J. Vydas 15, V. Anonis 5, J. Bartkus 20, V. Čičiūnas 5, Lietuvos studentas Auclando un-to Naujoje Zelandijoje I, P. Jonikas 30, M. Kriščiūnas 5, S. Dirmantas I — 227.

Čekiais M. Biržiškos vardu: Z. Žilraitis, B. Dagilis, J. Urbonavičiūtė ir dr. Tercijonas, kiekvienas po 5 dol. rugp. 12 d. suaukota 345 dol.

Būkite paslankesni. Susisiekite. Ypač buvę M. Biržiškos mokiniai ir studentai. Adresas: Prof. S. DIRMANTAS, 4241 S. Maplewood, CHICAGO 32, ILL.

Pirmą šimtinę gavęs profesorius rašo: "Kiekviena suma kaip ir štai tik gauta, yra mums svarbi parama. Tikrai neįstengiami iš aukų įgytus namus išlaikyti ir gauname prie jų tiek pridėti, jog tas neįmanoma iš mano dukros

Barauskienės našlinės pensijos, prie kurios ir aš dar esu prikibęs."

Tai gi, jautresnieji, dar suskuskite iki spalio 15.

Geraširdė ir nenuilstama ponija Zaiskidenė net iš 22 asmenų surinko 22 dol. o vien iš vaikučių po kvoterėlių, kaip bitelė, surinko dar 3 dol. J. A. Urbonas iš Dayton, Ohio, rašo: "...Atsiliepiu į Jūsų atsisaukimą reikale paramos profesoriui Mykolui Biržiškai. Stunčiu kad ir menką paramą 5 dol." O tas studentas iš Naujos Zelandijos. Nei jis, p. J. A. Urbonas nebuvo profesorius nei mokinys, nei studentas. Šios aukos moralė vertė yra ypač didelė ir kelia viltį, šalina nusiminimą. Bet kas gi atsitiko mūsų naujoje "laikinoje" sostinėje, Chicagoje? Čia gi keli šimtai įvairių

draugijų, garšūs kadrai "inteligentijos" ir buvusių valstybės, tautos ir organizacijų aukštųjų mokyklų buv. stipendininkų, kurių žymi dalis čia jau gerai išgyvenusi, prisipirkusi įvairiausių namų, vilų, vasamųjų ir t.t. Juos apstačiusi madingiausiais baldais, televizijomis... Apsirūpinusi luksusiais automobiliais, burinėmis ir motorinėmis jachtomis ir kitokiais prašmatnumais, apie kuriuos mūsų tėvai ir broliai, likę Lietuvoje, nesvajuoja... Tas būtų visai gerai, jei lygia-grečiai augtų ir lėšos, skirtos Lietuvai vaduoti, nelaimėse ir skurde atsiradusiems šelpiti.

PROF. S. DIRMANTAS
Liet. Prof. D-jos vardu

P.S. Kitus laikraščius prašau perspausdinti.

1909
1959

STANDARD FEDERAL

Chicago's stipriausioji įstaiga

- Kodėl netaupyti stipriausioje ir saugiausioje taupymo įstaigoje, kurioje jau per pusę šimto metų lietuviai sėkmingai taupo?
- Kodėl neskolinti iš Standard Federal, kurioje daug sutaupysite?
- Duodam paskolas už 5% - 5½% pagal įmokėjimą.

JUSTIN MACKIEWICH, President
JUSTIN MACKIEWICH JR.,
Executive Vice-President

TURTAS \$70,000.00.00
ATSARGOS FONDAS \$6,087,682.00

VALANDOS: Kasdien, įskaitant šest. nuo 9 val. ryto iki 4 val. p. p. Ketvirtad. nuo 9 v. r. iki 8 v. v. Treč. visai neatidroma.

Standard Federal Savings

AND LOAN ASSOCIATION
OF CHICAGO

4192 ARCHER AVE. CHICAGO 32
Archer Ave. at Sacramento
PHONE: Virginia 7-1141

Geras dalykas ateina

Padidintas dividendas

3 1/2% per metus

Pradedant 1959 M. SPALIO 1 D.
ir tęsiant patenkinamą uždarbį.

SKAIČIUOJAMAS METŲ KETVIRČIAIS

Dividendai išmokami 4 kartus per metus
Pradėkite taupyti DABAR

THE Kings County SAVINGS BANK

Incorporated 1868
2 PATOGIOS ĮSTAIGOS:

125 Broadway prie Bedford Avenue
529 Eastern Parkway prie Nostrand Ave.
Member Federal Insurance Corporation

VIENYBĖ

LITHUANIAN WEEKLY

Established in 1886

Juozas Tysliava, Editor & Publisher, 192 Highland Blvd., Brooklyn 7, N. Y., Tel. APplegate 7-7257. Vytautas Meskauskas, Associate Editor, 2625 S. Harvey, Berwyn, Ill. Tel. Pioneer 9-2588.

Entered as Second Class Matter October 23, 1907 at the Post Office of Brooklyn N. Y. Subscription Rates: USA, Canada and other countries \$7.00 for one year. Advertising rates on application.

DABAR

(Atkelta iš 1 psl.)

Hudsono upė, kuri paskiau buvo pavadinta jo vardu.

Mat, Hudsonas, kaip ir Kolumbas, įieškodamas kelio į Indiją, surado tą patį žemyną. Bet ir jis buvo savo paties atradimų auka:

Paskutinėje savo kelionėje atgal, šį kartą jau angliu laivu, Henry Hudson buvo nulaipintas ir paliktas nežinoma likimui...

Taip Hudsono tautiečiai, jo paties jūrininkai, atsidėjo savo kapitoniui už drąsą.

— Nuo buvusio Karo muziejaus bokšto Kaune vėl girdimos liaudies dainų melodijos. Bokšto muzikos reikalus tvarkyti pavesta komp. Viktorui Kuprevičiui.

Chruščiovas...

(Atkelta iš 1 psl.)

paskiau Camp David, netoli Thurmont, Md. Rugsėjo 18 d. traukiniu atvykęs į New Yorką, Chruščiovas aplankė Eleanorą Rooseveltienę, Hyde Park, N. Y. ir tos pačios dienos popietį kalbės Jungtinių Tautų pilnaites posėdyje. Aplankęs Los Angeles ir kitus miestus, Nikita vėl grįžo į Washingtoną ir iš čia rugsėjo 27 d. jis išskris atgal į Maskvą.

Nėra abejonės, kad visuose tuose masiniuose protestuose prieš Chruščiovą New Yorko lietuviai gausiai dalyvaus.

Mums lietuviams prisimintina, kad lietuviškam filmui pradžia padėta jau prieš išstisus 50 metų, t. y. 1909 metais, ar net 1908 mt. Lietuvis Vladas Starevičius 1908 — 1909 metais dėjo pastangų pasaulin paleisti lėlinius filmus, jei taip galima pavadinti. Jis norėjo sukurti filmus, kuriuose "vaidintų" lėlės ar kitokie manikėnai. Šią Vlado Starevičiaus mintį labai vykusiai (gal apie ją nežinodamas) žymiai vėliau, tik 1927 metais, išnaudojo Walt Disney, paleidęs paišytą filmuką apie peliuką Mikiuką, arba angliškai Mickey Mouse. Filmas turėjo gerą pasisekimą, jo autorius buvo labai ryžtingas, didelės energijos, puikių organizacinių gabumų vyras, ir šiandien jis yra pasaulio paišytų filmų karalius, turis didžiulę laboratorijas, filmų studijas, gamina puikius, ilgus spalvuotus filmus, paruošias pasaulyje geriausius gamtos filmus. (Paišytų filmų pati pirmoji pradžia — 1831 mt.)

Dėja, apie Vladą Starevičių turima labai nedaug duomenų. Šiuo kreipiuosi į visus, prašydamas, jei kas žino, mintų reikalu suteikti daugiau žinių, jas man prisunčiant (galima per šio laikraščio redakciją), ar parašant spaudai. Reikalinga V. Starevičiaus biografija, jo atvaizdas. Gal kas su juo drauge dirbo? Kur jis dabar yra? Ir t. t.

Amerikos lietuvis Radčiūnas nuo 1909 metų filmavo įvairius Lietuvos vaizdus, juos parsivežęs į JAV rodydavo įvairiuose kino teatruose. Labai prašau visu, žinančių apie Radčiūno filmus, paskelbti ar man pranešti. O gal pats p. Radčiūnas dar gyvas ir sutiktų parašyti? Būtina surinkti dokumentinę medžiaga kol dar ne per vėlu, kol yra tikrieji liudininkai. Labai lauktina ir tikėtina jų maloniai talka.

Nuo 1918 metų Lietuvos vaizdų filmavo Kazys Lukšis, dabar gyvenantis prie Los Angeles esančiame Santa Monica mieste. Šių eilučių autorius asmeniškai prašė Lukšio atsiminimų apie filmus; buvo pažadėta, bet jau ne pirmi metai, o dar nieko nesulaukiau. 1957 mt. apie K. Lukšį tilpo informacinių straipsnių mūsų periodikoje (Lietuvių Dienose, Vienybėje ir kt.)

Nuo 1930 mt. Lietuvos vaizdų filmuotojai Konradas J. Januškevičius, 1935—1939 mt. broliai Motūzai. Lietuvoje vietos įvykių kronikinės apžvalgos pradėtos gaminti nuo 1922 metų; jos ruošė: A. Žibas, St. Uzdonas, S. Linartas, P. Babickas ir kt. Buvo stengiamasi paleisti ir pirmuosius lietuviškus filmus, su turiniu, siužetu, intryga. 1930 mt. pasirodė V. Braziulevičiaus paruoštas "Lietuvos kareivėlis," 1931 mt. S. Linartas parodė "Onytę ir Jonelį," 1933 mt.

LIETUVIŠKAM FILMUI 50 METŲ

ALGIRDAS GUSTAITIS

Petras Babickas (talkinant S. Vainalavičiui) paruošė idomų, turistiniai patrauklų filmą "Lietuva," 1940 mt. Lietuvoje buvo įsteigta Kinematografijos Ministerija, dėja, ne ilgai veikusi.

Nepriklausomoje Lietuvoje pradėta ugdyti ir lietuviškoji filminė literatūra: 1931 — 1932 metais Vytautas Alseika (dabartinis Lietuvių Enciklopedijos filmo skyriaus redaktorius) redagavo ir leido pirmąjį lietuvišką filminį žurnalą "Kino Naujienos." Tas pats Vyt. Alseika 1938 mt. išleido brošiūrą "Filmų priežiūra Lietuvoje."

LIETUVIŠKAS FILMAS BOLŠEVIKŲ OKUPACIJOJE

Sovietai, puikiai žinodami milžinišką filmo auklėjimą reikšmę, Lietuvoje pilnu garu ėmė varyti jų vadinama "lietuvišką filmą." Kai kuriose apžvalgose lietuviai išstengia apeiti stalinistinius — kruščiovinius reikalavimus. Jiems blogiau sekasi su pilnesnės apimties filmais, prie kurių savo nosis iš visai arti yra prikišę politruka. Lietuvai vėl tapus nepriklausomai, reikės idėti nemaža darbo sovietinėje okupacijoje paruošus "lietuviškus" filmus perredaguojant.

Šių eilučių autorius pernai pasiuntė laišką į filmų centrą Vilniuje, prašydamas atsųsti visokios medžiagos apie Lietuvoje vykdomus filmavimus ir kt. Iki šiol — jokio atsakymo! Tai toksai bendravimas su Lietuva...

1948 mt. "Mosfilm" pastatė "Martytę," 1951 mt. — "Tarybų Lietuvą," 1953 — "Aušra prie Nemuno" (Balio Dvariono muzika). Vėliau pagamintos pasiekė net JAV. Apie jas filmų kritika atsiliepia neigiamai, prikišdami neišbaigtumą, teatrinį o ne filminį vai-

dinimą, neišvystytą intryga, neišbaigtus charakterius, net blygą apšvietimą, karpymą ir kt. Pagal R. Lankausko scenarijų susuktas "Žydrasis horizontas." Šis filmas, esą, rodomas Kinijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje, Rumunijoje, Albanijoje ir kt. Daug triukšmo sukėlė A. Griciaus "Kalakutai," kuriuose, esą, daugiau pajaukiamas sovietinis gyvenimas, net filme numatytas ir turėjęs (pagal liniją) būti iškoneiktas smetoninis laikotarpis. Vytautas Sirijos Gira vietoje eilėdarybos pasukęs į filminius scenarijus. Jo "Adomas nori tapti žmogumi" paruoštas pagal jo romaną "Buenos Aires." Tasai filmas 1959. IV. 3 d. pasibaigusiame Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Gudijos filmų konkurse pripažintas geriausiuoju ir jam paskirta pirmoji premija. Filmą režisavo V. Zalkevičius, kuris, rašoma, esąs didelių gabumų filmų režisierius. A. Zalkevičius režisavo "Aukštinės būrės" ir kt.

Vilnius yra tapęs lietuviškuoju Hollywoodu.

Naudojantis Kuršių Neringa, iš dalies net Jalta, paruošta (1956) komedija "Kol nevėlu..."

Paskutiniu laiku ištisa eilė literatūrinių veikalų įtraukta filminiam reportuoran, kaip: V. Mykoliaičio — Putino "Altorių šešėlyje," Ievos Simonaitytės "Dabar Lietuvoje leidžiamas prastos išvaizdos, mažučio formato, menka laikraštinio poptieriaus 24 psl. filminiems reikalams žurnaliukas "Kinas."

1958 metų pirmame pusmetyje Lietuvos kino teatrus aplankė apie 12,000,000 žmonių, įskaitant suaugusius ir vaikus. (Per metus gautųsi apie 24 tės "Pikčiurnienė," K. Borutos "Baltaragio malūnas," Petro Cvirkos "Lakštingala," Mackonio "Julius Janonis" ir kt.

miljonai). Tuo tarpu per tų pat metų pirmąjį pusmetį gyvų žmonių teatrus aplankė 576,000 žiūrovai. (Per metus būtų apie 1 milij. 150 tūks.)

LIETUVIŠKIEJI FILMŲ REIKALAI UŽ LIETUVOS RIBŲ
Pirmieji lietuviai filmuotojai buvo užjūrio lietuviai, norėję pasilikti nuolatiniame gyvenime nepriklausomoje Lietuvoje. Pasikeitus politikai, jie dūmė lauk iš svetimųjų paglemžiamos Lietuvos. Dabar, beveik visi jie, gyvena svetur: JAV, Brazilijoje, Argentinoje ir ktur.

Neleistinai lietuvių visuomenės yra pamirštas Jurgis Gilydis dabar gyvenęs Argentinoje. Jis yra baigęs kino technikos studijas ir Lietuvių Kino Teatro "Vytis" (Argentinoje) įkūrėjas. Jis turi daug vertingų filmų iš Argentinos, Urugvajaus lietuvių gyvenimo. 1958 me-

(Nukelta iš 9 psl.)

Mums rašo

Vienybės rugpjūčio 28 d. numerio straipsnyje apie kan. kleb. J. A. Kučingį, Los Angeles šv. Kazimiero parapijos kleboną, apšienkta su tiesa teigiant, kad jis "organizavo ateitininkus". Jis ateitininkų neorganizavo ir jų nerėmė. Iš viso, jis nerėmė nė vienos katalikiškos lietuvių organizacijos. Vietoj katalikiškų lietuvių jaunimo organizacijų jis savo laiku net bandė suorganizuoti CYO (Catholic Youth Organization) skyrių. Lietuviai katalikai tam labai griežtai pasipriešino, o amerikiečių neprisiviliojo. Lietuviškų organizacijų niekad nėra rėmęs. Kartkartėmis, būdamas geresnėje nuotakoje, vieną kitą geresnį žodį pratarė, — tai ir viskas. Lietuviškas organizacijas ir jų parengimus dėl nežinomų priežasčių boikotavo. L.

Los Angeles, Calif.

Algirdas Gustaitis su Povilu Jasiukoniū aptaria scenarijų lietuviškam filmui. Jų dviejų paruoštas dokumentinis garsinis filmas LIETUVA - EUROPOS NUGALĖTOJA netrukus bus rodomas įvairiose lietuvių kolonijose.

D. Čibo nuotrauka

Adv. J. Bagdžiūnui Borden 77 metai

Rugpjūčio 30 d. adv. Jonas Bagdžiūnas Borden, savo ilkyje, Matteson, Ill., apie 35 mylios nuo Chicagos, minėjo nepaprastą sukaktį, arba tiksliau saktant, keletą sukaktių: 77 metų amžiaus, 70 metų nuo atvykimo į Ameriką ir 36 metų advokativimo.

Į šias nepaprastas iškilmes atvyko dukterė Genovaitė Zaynerienė su sūnumis, Jonu ir Robertu, dukterė Cecilija su vyru William F. Price, sūnus dr. Jonas V. Borden su žmona Priscilla ir kiti giminės bei draugai.

Seimininkė Elene Bagdžiūnienė Broden svečius gausiai pavaišino. Be to, svečiai sukaktuvininką taip pat gausiai apdovanojo. Gimtadienio tortą apšvietė didelė žvakė, simboliškai reikšdama patį sukaktuvininką, savo dvasios spinduliais tebešviečiantį Amerikos lietuvių visuomenę.

Adv. Jonas Bagdžiūnas Borden, atvykęs iš Lietuvos 1889 m., yra reta asmenybė Amerikos lietuvių veikėjų tarpe. Būdamas vos 7 m. amžiaus, Bagdžiūnukas galėjo išnykti amerikiečių masėje. Bet ne. Nežiūrint to, kad tais laikais Chicagoje dar nebuvo net lietuviškos bažnyčios, jis ne tik neištirpo svetimųjų masėje, bet, priešingai, išaugo į pirmiejius veikėjus. Jau 16 metų būdamas, Bagdžiūnas aktyviai reikšėsi tų laikų Chicagos lietuvių gyvenime. Gana to, kad, pavyzdžiui, Susivienijime Lietuvių Amerikoje jis su žmona priklauso jau 53 metai... Be to, buvo SLA įstatų komisijos nariu, kartu su Oliu ir kitais advokatais sėkmingai gynė SLA nuo komunistų kėslių. Jis priklauso ir kitoms lietuvių organizacijoms.

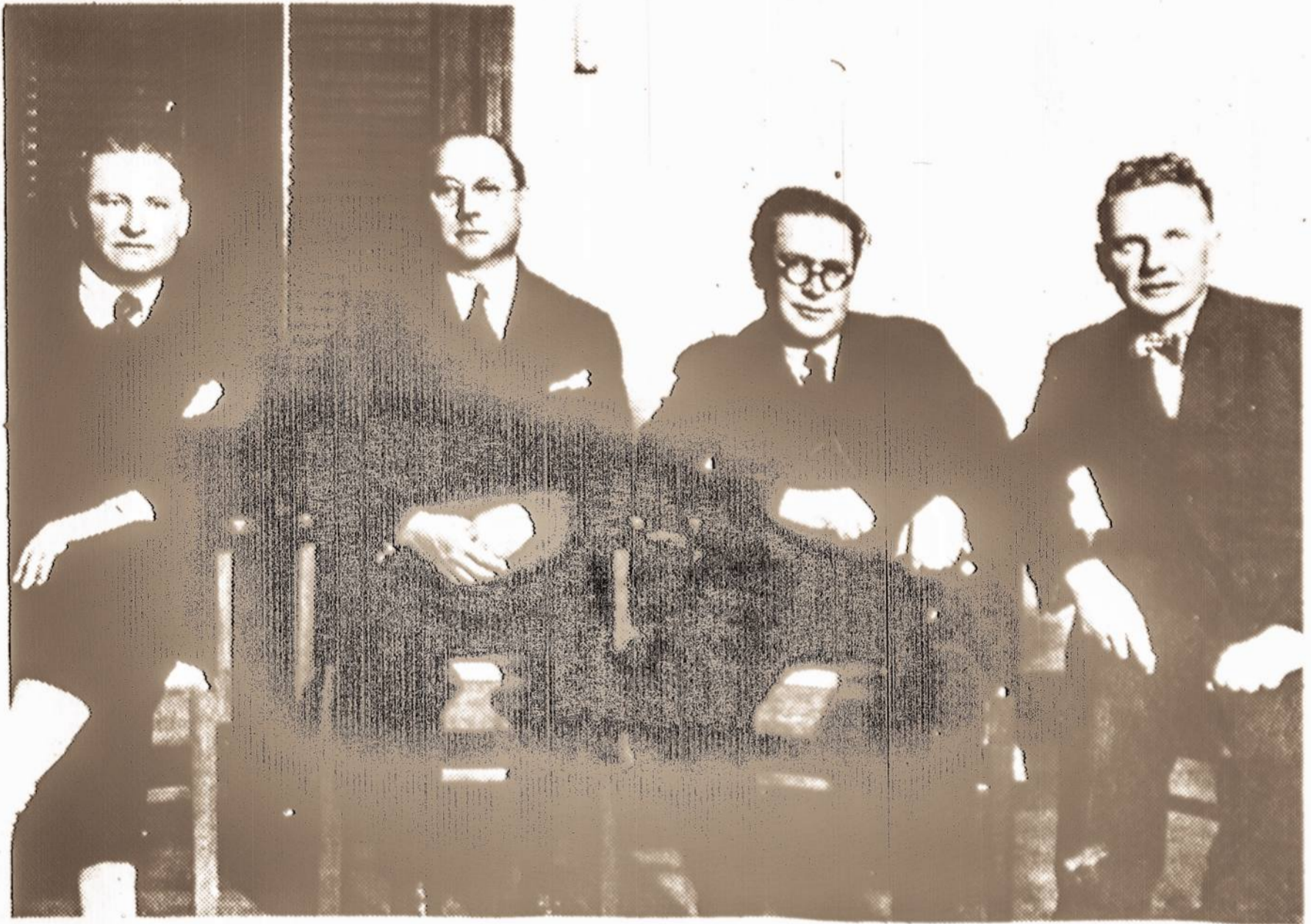
Vienas iš pačių ryškiausių adv. Bagdžiūno lietuviškos veiklos nuopelnų, tai Laisvės Varpo nuliedinimas ir jo padovanojimas Lietuvai. O kad jaunoji, Amerikoje gimusi, lietuvių karta nenutolytų nuo lietuviybės, adv. Bagdžiūnas Borden sumanė gabesnius studentus siųsti į Vytauto Didžiojo universitetą lituanistikos studijuoti. Be to, 1935 m. jis, su dr. S. Biežiu ir kitais Chicagos veikėjais, suorganizavo komitetą, kuris tais pat metais pasiuntė į Lietuvą vienuoliką amerikiečių lietuvių sportininkų. Rezultate, tarp Lietuvos ir Amerikos lietuvių sportininkų užsimezgė bendradarbiavimas. 1937 m. atvyko lietuvių sportininkai. 1936 metais jis pats nuvyko aplankyti Lietuvą, kurios nebuvo matęs nuo mažens. Kaune jis buvo iškilmingai priimtas ir pagerbtas žymiausių Lietuvos teisininkų, su adv. P. Leonu priešaky. Tada jis aplankė lenkų okupuotą Vilniaus miestą ir kraštą ir Lietuvos vy-

riausybės buvo patikėtas stambiomis pinigų sumomis aprūpinti ten veikiančias lietuvių mokyklas. Už didelius nuopelnus tautai, Lietuvos vyriausybės buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo ordenu ženklu.

Adv. Jono Bagdžiūno Borden gyvenimas yra nepaprastai įvairus ir spalvingas. Atvykęs su motina į Chicago ir vos pailgėjęs, jis dirbo A. Olšausko leidžiamos Lietuvos spaustuvėje kaip raidžių rinkėjas, gaudamas 4 dolerius savaitėje. Vėliau dirbo lenkų spaustuvėje. Lenkų kalbos jis išmoko, lankydamas lenkų parapijinę mokyklą, nes, kaip anksčiau minėjome, tada Chicagoje nebuvo net lietuvių bažnyčios, nekaltant jau apie mokyklas. Vėliau Bagdžiūnas buvo nekilnojamo turto ir apdraudos tarpininku, buvo įsteigęs savo banką, kurio indėlius vėliau perdavė velionio J. Brenzos organizuojamam Metropolitan State Bankui, nes pats De Paul universitete studijavo teisės mokslą. Senosios kartos veikėjų tarpe nėra kito tokio dinamiško asmens, kaip adv. Bagdžiūnas. Visada kupinas sveiko gyvenimiško sąmojaus, visada darbštus ir pareigingas. Sveikatos ir ilgiausių metų veikėjui.

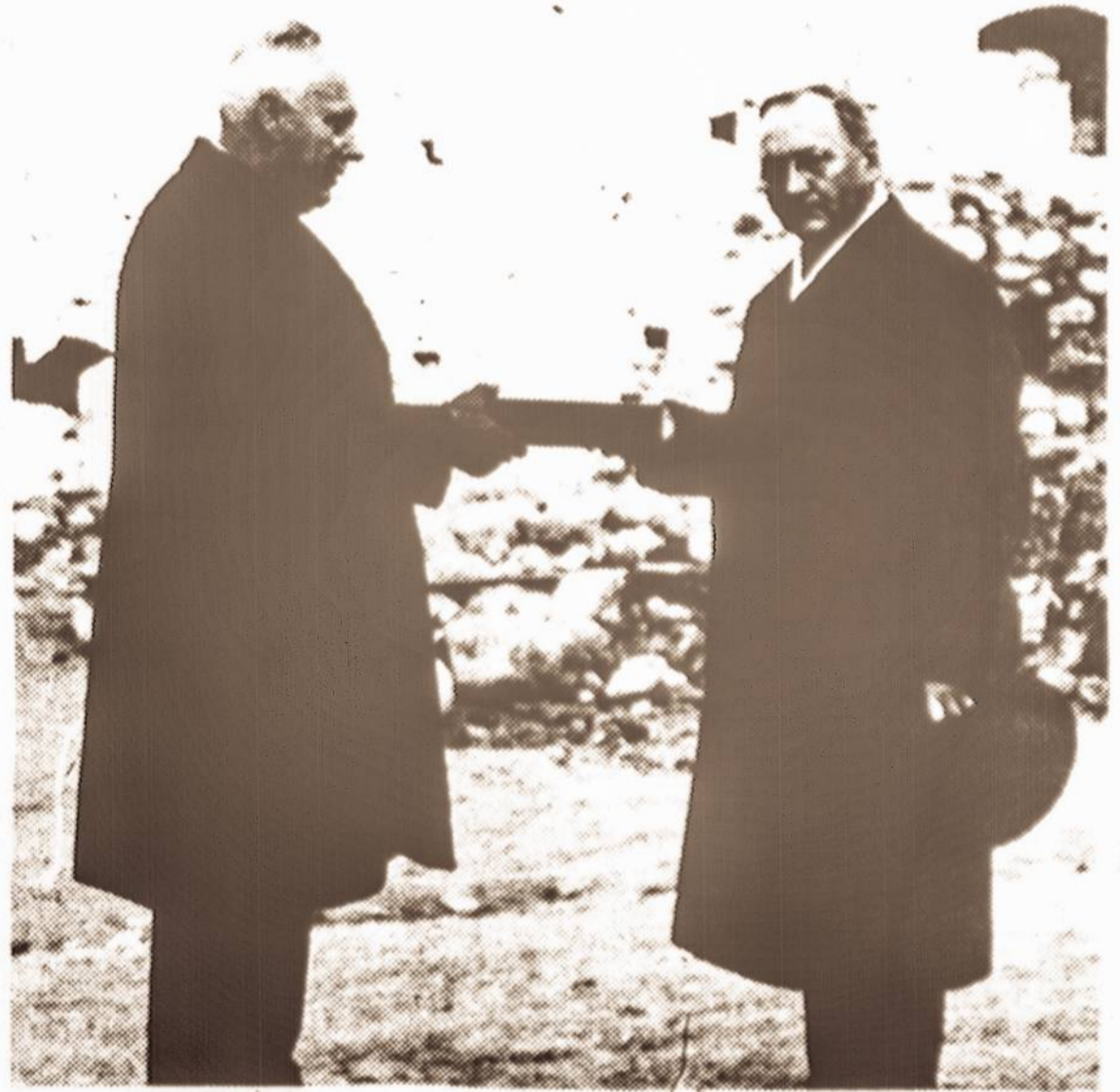
T.

— Lietuvoje lankėsi latvių ir estų falkroristų grupė, susipažindama su Lietuvos falkroristų darbais.

VIRŠUJE: Kai 1936 m. advokatas Jonas Bagdžiūnas Borden lankėsi Lietuvoje, buvęs amerikietis Antanas Sodeika, Lietuvos operos solistas, pakvietė svečią į Pažangos Rūmuose esantį Pienocentro restoraną pietums. Ta proga taip pat buvo pakviestas solistas Kipras Petrauskas ir prof. Izidorius Tamošaitis. Tie "keturių didžiųjų" pietus tada užsitęsė iki vakarienės...

DEŠINĖJE: Vilniaus lietuvių vardu K. Stašys (kairėje) adv. J. Bagdžiūnui Borden Gedimino pilies kalne Vilniuje įteikia metalinę skrynelę su lietuviškais relikvijomis - sauja žemių iš Lietuvos sostinės įkūrėjo pilies kalno.

MAŽOJO RAŠEJO ATSIMINIMAI

IŠ MANO JAUNYSTES LAIKŲ

(TESINYS)

Jei reiktų jieskoti, jis dabar atidžiau susidomėjo, kad sužinotų ką daugiau. Prie jų prisigretinęs, nejučiomis prisitalkęs, išsiklausė, iš kokios jie apylinkės. Tik tiek iškvotė, kad jie gyvena kur apie Josvainius, Kėdainių apskr.

Grįžęs namo, artimiausią sekmdienį nuvažiavo į Girkalnį. Prie bažnyčios jis pradėjo klausinėti, kieno Keryvų kaime pavogtas arklis. Mūsų kaimynai jam ir pasakė, kad dar šiais metais vagys nuvedė jauną, sarta Mataušo Kurelaičio arkli. Mano tėvas su švogeriu Jonu Jociu, nuvykę pas Kareivą, jį parsivežė pas save. Čia sušnekėjo, kada ir kaip važiuos jieskoti. Jocius tvirtino, kad arkli jis pažintų.

Tas sąrėtukas buvo puikus arklis. Mes jį labai mylėjome, jis visada buvo smarkus ir linksmas. Pakinkysi, tai nenustygsta vietoj. Išvažiuojį iš Kiemo, tai iškėlė galva, su-

žvengė — rodos, jam niekas nesunku.

Kėdainiuose pasiėmė uradninką, Kareivą ir mano tėvas su Jociu pasileido Josvainių link. Giraitėje, jau sutemus, susitiko dviem arkliais važiuojanti vyrų, pusberni. Abu jo arkliai buvo sutaisyti sarti, vienas jų, prasilenkiant, sužvengė. Tėvas būtų nepažinęs. Bet Jocius pažino. Jis buvo nepaprastas, idomus žmogus; kai kas kaime tuokiasi, jis būdavo piršliu. Capt už apinasrė:

— Kur važiuoji su mano arkliu?

— Kād tavo, dėde, tai atsiimk, — visai nesipriešino. Tur būt, jis žinojo, kad buvo pavogtas.

— Kur tavo namai? Sukis atgal ir važiuok, iš kur atvažiavai, — jam liepė. Jis buvo samdiny.

Jocius išėdo pas jį į vežimą, kad kur kur nenubėgtų. Taip tą vyrų parsivarė namo. Jo gaspadorius, pamatęs, kad

Antanas Burba-Kurelaitis

atvažiuoja keli vyrai su uradninku, pasislėpė. Paskui jis išbėgo į Ameriką.

Parvažiavęs namo, tėvas apžiūrėjo savo atgautą gyvulį. Mato: per nosį išbėgęs kraujas. Matyt, vagys jį smarkiai varė, kol patraukino. Tai gi iš aštuonių arklių tik vienas surado. Bet ir tą turėjo parduoti, nes jau buvo pagadytas. O antra: atėjo gandas, kad "Kurelaičiai to arklio nepalaikys" — jis bus atgal atvogtas.

Taip kaimo žmonės vagys laikė nuolatine baimės valdžioje.

Antanas šovė į Antaną

Mano vardas Antanas. Buvęs toks Lembertas, mano jaunystės draugas, taip pat Antanas. Kartu vaikščiodavom, nuėdavom į kitą kaimą, į vakaruškas. Kartą jis pas mane nakvojo ir priklapino lovą... Gyveno nuo manęs už koldų dviejų varstų.

Kartą, parėjęs vakare, atsiklaupiau prieš atsigulimą po-

terų kalbėti. Šunys (jū buvo du) tik ima ima kažką pačeltvartą. Sesuo Ona (vėliau, atvykus Amerikon, susituokė su Aleknavičium, užaugino 3 vaikus ir čia mirė) sako:

— Eik žiūrėti, kas ten yra.

Jau buvo ne visai šviesu, žmogaus nematyti. Išistojęs į kaliošus, nusikabinęs nuo sienos šautuvą, išėjau ir atsistojau prie gyven. trobos kampo. O tvartas priešais.

— Kas čia? — riktėlėjau ir greit pasitraukiau į šoną.

O tas, nežinomas, ir šovė tiesiai į mane. Būtų dar ko gero nušovęs. Kai jis pirmas pradėjo, tai ir aš šoviau į jo pusę. Taikiau į pakinkius, taipgi taikiau, kad šunis neperšaučia. Atrodė, kad kludžiau jam į kojas. Jis bėga, o šunys vejas. Aš nesivijau. Taip tą vakarą ir nežinojau, kas slankiojo apie tvartą.

Rytą atsikėlęs, darbo nesitvėriau. Manau sau: šautuvą pasiėmęs, eisiu į netolimą klampų pušynėlį (raistą) pažiūrėti, gal pazuikiausiu. Galvojojau, kad tas naktinis svečias turi čia kur nors netoli būti.

(Bus daugiau)

Antrasis karas ir Lietuva

VYTAUTAS MESKAUSKAS

LENKIJOS ATSAKOMYBĖ SVARSTANT

ANGLO-SAKSAI TARP RUSIJOS IR SOVIETŲ SĄJUNGOS DABAR NENORI MATYTI JOKIO SKIRTUMO. LORDAS CURZONAS "LEIDŽIA" LATVIJAI IR ESTIJAI BŪTI NEPRIKLAUSOMOM IKI BOLŠEVIKŲ RĖŽIMO SUBYRĖJIMO, BET LIETUVAI PATARĖ SUSIDĖTI SU LENKIJA. KAIP SUSIFORMAVO LIETUVOS UŽSIENIO POLITIKA NUO SMETONOS - VOLDEMARO SVAJONIŲ IKI PURICKIO - ŽUKO REALIZMO.

Pereitame VIENYBĖS numerį, paminėję antrojo pasaulinio karo pradžią, pabrėžime britų istorikų prielaidą, kad geresni Lenkijos-Rusijos santykiai, rasit, būtų leidę britams-prancūzams 1939 m. vasarą susitarti su Kremliumi.

kas būtų suaiškę Hitlerį nuo karo. Lenkijos-Rusijos santykiai buvę blogi dėl tos paprastos priežasties, kad lenkai prievara savo sienas nukėlė toli į rytus, į teritorijas, kurias Rusija teisėtai laiko savomis. Daugiau ar mažiau teisėta ir naturale Lenkijos-Rusijos siena britai yra linkę laikyti vadinaimą Curzono linija, pramintą jų užs. reik. ministerio vardu kuri šiaurėje prasideda nuo Nemuno netoli Gardino ir eina beveik tiesiai į pietus iki Karpatų. Lenkai sumušę Tuchačevskio armijas, 1921 m. Rygos sutartimi savo rytų sieną nukėlė apie 150 mylių į rytus. Rusai svajoje pirma progą nustuotas teritorijas vėl atsikimti. Lenkai atkakliai laikydami savo sienų nedavę britams-prancūzams derybose su Kremliumi jokio "žaidimo lauko," kuo pasinaudojo Hitleris. Lenkija, britų istorikai vadina vokišku terminu "Saisonaat" — sezoninė valstybė, kuri turėjusi "the greatest effect on the Fortunes of the rest of the world."

Tai britų (A. Toynbee) pažiūrai atremti New Yorke veikiąs Juozo Pilsudskio institutas (Josef Pilsudski Institute of America For Research in Modern History of Poland, Inc.) išleido specialų biuletenį (Vol. XVI. Nr. 2), kuriame profesoriai Oskar Halecki ir Michael Sokolnicki bando sugriauti Toynbee prielaidas.

Haleckis, Columbijos universiteto profesorius, tarp kitko konstatuoja, kad britų istorikai, o jų įtakoje ir amerikiečiai, su ilgesiu, nostalgija kalba apie Vienos kongreso (1815 m.) Vidurio ir Rytų Europoje nustatytą santvarką, kuri buvusi paprasta, nes Europa buvusi padalinta tarp keturių didžiųjų galybių. Tačiau, pabrėžia Haleckis, toji santvarka, nors lenkai ir buvo išdalinti tarp Vokietijos, Rusijos ir Austrijos, neįsgebėjo pasaulio nuo pirmojo pasaulinio karo. Prof. Sokolnickis atkreipia dėmesio į tą faktą, kad daugelis britų ir amerikiečių istorikų Sovietų Sąjungą sutapina su Rusija. Jie kalba apie Rusiją, tarytum bolševizmo visai nebūtų buvę. (B tiesų be bolševizmo išsigalėjimo Rusijoje daugelį įvykių Rytų Europoje negalima suprasti.)

Toliau tas pats profesorius dar užginčija britų istorikų pastangas padėti po pirmojo pasaulinio karo lyginti su XVII amžiaus būkle, kada Prancūzija stengėsi apsaugoti nuo Prūsijos nepriklausomų valstybių juosta. Esą, britai užmiršta, kad pavyzdžiui Lenkija, Lietuva ir Suomija dėl savo nepriklausomybės kovojusios išsčius šimtmečius.

Kaip matome, ginčas dėl Lenkijos atsakomybės turi daug aktualių momentų ir mums, ne tik dėl to, kad buvome Lenkijos super-valstybių aspiracijų auka, bet ir todėl, kad reikalas sukasi apie idomų klausimą: ar mažos valstybės būtina turi būti neramumų ir nesusiurpatimų šaltinis?

Jieškant atsakymo į tą klausimą, iš Lietuvos pusės

Tai buvo 1919 metų vasara... Kauno komendantas Juozas Mikuckis su savo kariais ruošiasi išlydėti paskutinius vokiečių kariuomenės dalinius iš Kauno. Dabar Mikuckis gyvena Baltimorėje.

reikia pastebėti, kad ir A. Smetona ir A. Voldemaras 1918 m. Lietuvos nepriklausomybės negalėjo išvaizduoti kitaip, kaip tik glaudžiuose Tautų Sąjungos rėmuose. Viešame Valstybės Tarybos posėdyje 1918 m. lapkričio 14 d. Vilniuje jos pirmininkas A. Smetona kalbėjo apie "Tautų Sąjungą ir jos tarpe nepriklausomą Lietuvos valstybę," o pirmasis ministras pirmininkas A. Voldemaras aiškino: "Tautų Sąjunga — tai, kur kiekvienos tautos nepriklausomybės apgyvinimas. Jau žodis kilmą, jau dalis valstybių susistatino, kad sudariusi tokią šeimyną."

Bet tai buvo tik svajonė, Vilsono idėjos sukeitė. Tautų Sąjungos reikalingumu Vilsonas negalėjo įtikinti JAV kongreso,

J. ZIKARAS

o tai kas buvo tuo vardu Europoje įkurta, pasirodė nepakankamai veiksminga. Jau po dvejų metų — 1920 m. lapkričio mėn. tas pats lordas Curzonas pasiteiravo pas Lietuvos užsienio reikalų ministrą dr. J. Purickį: "Argi tokia maža tautelė, kaip lietuviai, tarp tokių didelių imperialistinių tautų, kaip rusai ir vokiečiai, gali svajoti likti nepriklausoma?" Jo nuomone, Lietuva turėjo jieškoti sugyvenimo su Lenkija. Latvija ir Estija, galinčios laikinai likti nepriklausomos, nes jos neturi su kuo dėtis, bet ir tai tik iki to laiko, kol Rusija valdo bolševikai! Panaši pažūra tada vyravo ir kitose Vakarų Europos sostinėse. Dėlto Lietuva buvo vėliau pripažinta "de jure," negu Latvija ir Estija ir tai su sąlyga, kad ji sutiktų sutarptautinti Nemuną.

Galingos Tautų Sąjungos, nesukūrus, Lietuvos valstybės likimas priklausė nuo vietoje veikiančių jėgų. Tragika, kad tuo metu jai trūko žmonių, kurie būtų sugebėję kiek pramatyti ateitį ir savo galvojimo

teisingumą įtikinti kitus. Į vadovaujančias vietas išplaukė įvairaus plauko naudos sau jieškotojai. Pavyzdžiui, plk. K. Žukas savo knygoje pasakoja, kaip 1920 m. spalio m. 8 d. jis Vilniaus stotyje netikėtai susitiko su sovietų atstovu Akseلودu. Tas pareikalavo tuojau iš jo priimti atvežtą Lietuvai auksą (3 mil. rublių) ir paaiškino, kad auksą galės tik jam, Žukui, arba min. pirm. dr. K. Grinui atiduoti. Kitais vyriausybės nariais jis nelabai pasitikęs, o Purickis esąs "tiesiog didelio mąsto žulikas". Akseلودas dar žadėjo 17,000 šautuvų ir šaudmenų, bet tie nebuvo pristatyti, nes lenkai atkirto susisiekimą geležinkeliu. Sovietų meilumas buvo lengvai permatomas: jie norėjo mus sustiprinti kovoje prieš lenkus. Tas pats Purickis pasakoja, kad tu metų pradžioje Lietuvoje netrūkę įtakingų žmonių, kurie reikalavo stoti su Maskva prieš lenkus: "Juoba, kad Maskva už tokį žingnį visa ko žadėjo". Purickis tarp kitko lyg ir numatydamas Žuko kaltinimus, me-

Istorinė apysaka

P. Tarasienka

KĖSTUČIUI SUGRIŽUS

Jonuso atsiųstos bombardos buvo įkeltos į Trakų pilies mūrinių bokštų angas. Naudotis jomis Jonas mokė ir lietuvius. Stropūs mokiniai buvo Vytautas ir Alpas, mokesi ją paraku ir sunkia akmenine apvalia bomba užtaisyti, nutaikyti, paraką padegti, tai yra, šauti. Lyg perkūno trenksmas aidėjo virš plataus Galvės ežero bombardų šūviai. Parako dūmai visą bokštą ilgam paslėpdavo, o kai jie išsisklaidydavo, tai labai džiaugdavosi visi, pamatę, kad bomba kliudė taikinį ar krito kur arti jo.

Taigi ir lietuviai XIV a. antroje pusėje jau mokėsi naudotis tuo metu Vakarų Europoje paplitusiu paraku šaunamuoju ginklu. Šie pirmieji ginklai buvo labai netobuli. Iš pirmųjų bombardų per 6 valandą galima buvo iššauti tik vieną kartą, bet jos, ypač didesnės, turėjo pirmenybę prieš katapultus: bombardų sviediniai krisdavo daug toliau, turėjo didesnę ardomąją galią ir, be to, veikdavo dar šūvio garsu.

Nebuvo laiko Kėstučiui po visų pergyventų vargų ramiai ilsėtis savo šeimoje, Trakų pily. Nuo pirmųjų

sugrįžimo metų jis tarėsi su pasveikinti atvykusiu iš Vilniaus broliu Algirdu ir artimesniais bajorais. Didelis pavojus grėsė Lietuvai.

Dar kalinimo metu Kėstutis žinojo, kad kryžiuočiai, pasinaudodami jo nelaisve, nepaliks Lietuvos ramybės. O dabar buvo aišku, kad jie savo puolimo neatsisakys ir jam pabėgus, nes jau buvo beveik pasirėngę.

Svarbiausią rūpestį kėlė Kėstučiui klausimas, kuria kryptimi kryžiuočiai puls. Dar rudenį lietuvių žvalgiai iš Prūsų pranešė, kad Ragainėje ir Tilžėje jie labai sujudę rengia atsargas, atvyksta nauji būriai.

Ragainė ir Tilžė visuomet buvo kryžiuočių galutinio pasirengimo žygiams į Žemaitiją punktai. Iš čia jie puldavo palei Veiviržės, Jūros, Akmenės ir Mituvos upes, bet dažnai žygiuodavo ir panemuniais iki Dubysos, o vėliau pasukdavo pagal ją į šiaurę: į Raseinių ir Ariogalos sritis. Nevežio upę pasiekdavo retai, o stipri, neseniai pastatyta prie Nemuno ir Neries santakos Kauno pilis su aukštomis akmenų mūro sienomis ir bokštais dar visai nebuvo mačiusi kryžiuočių.

Konkursas kantatai parašyti

Pirmosios Dainų Šventės Komitetas ir Lietuvių Muzikos Komisija yra paskelbę konkursą kantatai arba kitokiam tokios pat apimties kūriniui parašyti sąlygomis:

1. Muzikos kūrinyje rašomas paties kompozitoriaus pasirinktu tekstu (pageidaujama patriotinio turinio) mišriam chorui su solistais ir akompanimentu išpildant trunkas 10 - 15 minučių.

2. Konkurse dalyvauti kviečiami lietuviai kompozitoriai, bet kiekvieno kompozitoriaus prašoma konkurse dalyvauti tik su vienu kūriniu.

3. Ne kompozitoriaus ranka perrašytas rankraštis - klavyras, pasirašytas slapyvardžiu, pristatomas iki 1959 m. gruodžio 31

d., šiuo adresu: MRS. ALICE STEPHENS, 64 East Van Buren Street, Room 514, Chicago 4, Illinois. Atskiram užklijuotam voke pridodamas kompozitoriaus adresas ir slapyvardžio paaiškinimas pavarde.

4. Gautus rankraščius apsvaistys jury komisija, kuri pirmoje eilėje įvertins kūrinių meninį lygį, antroje eilėje - tinkamumą mūsų sąlygoms, ir išrinkti kūrinių, kuris galės būti išpildomas 1961 m. II Dainų Šventėje Chicagoje.

5. Atsižvelgiant į tai, kad atrinktas kūrinyje galės būti išpildomas Dainų Šventės programoje, pageidaujama akompanimento, kuris, reikiami esant, galėtų būti atliktas vargonų ir fortepijono arba ir orkestruotas; vokalinės dalies pageidaujama tokios, kad būtų pajėgiama paruošti vidutinio pajėgumo chorams.

vyriausybės nariams nė nežinant, buvo sulimti ir ištremiti į Vokietiją". Žukas, tuo metu buvęs krašto apsaugos ministeris apie tai nieko nepasakoja.)

Lenkams ir sovietams kariuomenė, kaip praktika rodo, ir iš vienos ir iš kitos pusės galima buvo daug ką išsuderinti, tačiau tų derybų rezultatais tik tada galima buvo pasidžiaugti, jei būtų turima pakankamai finzinės jėgos juos apginti. Tai vaizdžiai parodo Suvalkų sutartis. Rašo Purickis: "Karo vadovybės padaryta didelė klaida, kad ji nepasirūpino tinkamai pridengti Vilnių. Nors Vilnių apginti gal ir nebuvo galima, bet labai negražu buvo pasaulio akyse, kad Lietuva atidavė savo sostinę beveik be pasipriešinimo."

Tie epizodai rodo, kaip autiktiniai buvo padėtos gairės Lietuvos užsienio politikai šiais laikais iki antrojo pasaulinio karo. Bet apie tai dar vėliau.

6. Jury komisija gali nutarti, kad iš atsiųstųjų neatrinktą atrinktinio kūrinio.

7. Atrinktojo kūrinio kompozitoriui įteikiama 1,000 dol. premija. Premija skyrė I Dainų Šventės Komitetas ir ji įteikiama II Dainų Šventės metu.

8. Lietuvių muzikos komisijos teisės premijuoto kūrinio atžvilgiu:

a. leidžia premijuoto kūrinio pirmąją laidą;

b. spausdina ar kitaip multiplikuoja premijuoto kūrinio balsus, tą kūrinių rengiant II Dainų Šventėje;

c. premijuotas kūrinyje niekur negali būti pildomas viešai pirm, negu jis bus išpildytas II Dainų Šventės programoje.

9. Su nepremijuotų kūrinių išleidimo ar panaudojimo reikalu galės būti tariamasi atskirai.

10. Jury komisijos sąstatas bus paskelbtas vėliau.

Alice Stephens, žinoma muzikė, I ir II Dainų Šventės Komiteto pirmininkė. Ji, be to, jau daugelį metų vadovauja "Alice Stephens dainininkių chorui", kuris ne kartą yra dainavęs ir Vienybės metiniuose koncertuose.

Istorijos rašytojai

PAULIUS GAUBYS

(Tęsinys)

— Ilgai nebeturėtų tęstis... — kalbėjo senieji. — vieną kartą prasidės...

Gerai. Mes šito laukėme. Sunku pasakyti, koks jausmas apimdavo mus apie tai pagailėjus, bet laukimas ir netikrumas taip pat ne kokie draugai. Jei reikėtų pasakyti, kaip slinko mūsų laikas, vargiai sektųsi. Prisipažinsiu, mes buvome su juo pasimetę. Čia tegezistavo dvi laiko sąvokos: diena ir naktis. Ko jos viena nuo kitos skyrėsi? Iš viso, ar buvo kokias skirtumas tarp šių apčiuopiamų laiko rodyklių? Neabejotina, nebūti negalėjo. Dienomis mes

turėjome daugiau progos čia pat apkasuose susirangę nusūlėti. Sovinių dėžė būdavo pakankamai gera pagalvė. Kaip miegosim naktį, nekvaršinom galvos. Negalėjote negirdėti, kai frontas įkliūva, išliupsnoja vadinamas mažasis karas. Vadinam jį partizaniniu, kaip norite. Tada jo žiaurumo nei kietumo nekeičia. Čia viskas atsiveria staiga iš pasaly, netikėtai. Ir ten kur lauki vakarinės, pamainos ateinant, suplerpia automatas, trenkia granata. Naktys buvo reikalingos žvirių akių ir akylių ausų...

Vieną rytmetį, kartu su kaiva, atėjo žinia: gauta prieštankinių ginklų. Ir karto niekas tuo netikėjome.

— Cha, cha, — pikta kvatojo ir spjaudėsi tie, kurie sakėsi tokių plepalų iki soties iš vokiečių prisiklausę.

— Kiek kartų jau gavome, mažiausia kiekvienas turėtume po prieštankinį... — pagauti rudens darganos, kalendami dantimis, piktinosi vyrų.

Lydimas Mintauto (dabar jis buvo jau virtula, bet man jis amžinai liko kalvis), pasirodė vadas. Niekada jo neteko matyti sutūgusiu veidu, bet klandien jis buvo itin tvirtus.

— Kas esate artileristai? — paklausė jis.

Gal nebuvo suprastas klausimas, visi tylėjome.

— Kas musimanot apie patrankas? — išklūso kalvis.

— Apie patrankas? — atsiliepė mano kaimynas iš dešinės, Petras. — Kas iš to, tamsa vado, kad nėra jų.

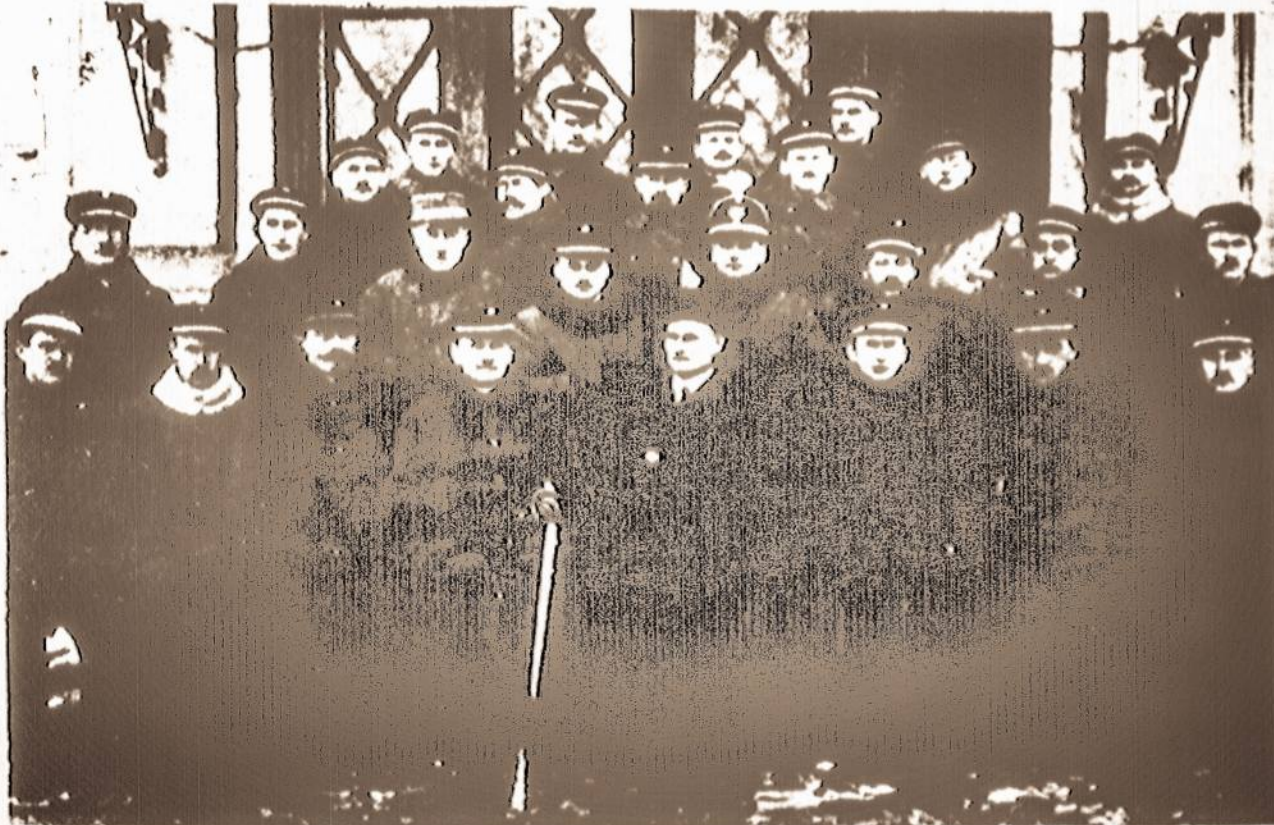
Vado veide tebežydėjo typosena. Jis užmetė ant vyrų paties ranką. (Nekelta į 10 pusl.)

SAVANORIAI

ta aknėm ir į jo, krašto apsaugos daržė. Jis pasakoja, kad po nelaimingos mūsų kariuomenės Augustavo operacijos. Tada kariuomenės vadas Ladyga gavo seimo pritarimą ir kurios metu mūsų kariuomenė talkininkaudama rusams patyrė labai didelį nuostolį, į Kauną buvo atvykę lenkų igaliojiniai, "kurie

silė lietuviams užimti maždaug Nemuno liniją nuo Gardino aukštyn ir nieko neleidži; nei bolševikų, nei lenkų. Tą liniją jie sutiko garantuoti Tautų Sąjungos bei did. valstybių atstovų palūdimais ir patvirtinimais. Bet šitie atstovai, įtarti šnipinėjimu, krašto apsaugos ministerijos įsakymu, kitiems

Pirmasis Lietuvos kariuomenės gydytojų suvažiavimas 1921 metais, dalyvaujant ministeriui pirmininkui dr. Kazimui Griniui. Kairėje - vyr. kariuomenės vadas gen. Silv. Zukauskas.

Didžiausią rūpestį kėlė medinės Žemaitijos pilys ir pilaitės: jų ten buvo ir daug, ir atkakliai jos gynėsi, bet būdavo lengvai sugriaunamos. O Žemaitija visuomet patraukdavo priešą savo turtais, ypač gyvuliais ir žmonėmis, kuriuos dažnai išsivarydavo į vergiją, bet itin viliojo pats Žemaitijos kraštas, įsiterpęs tarp kryžiuočių ir Livonijos ordino valdomų sričių. Nebuvo abejonių, kad ir dabar, rengiant naują didelį puolimą į Lietuvą, ordinais puls Žemaitiją. Taip galvojo Kęstutis, taip galvojo vyresnieji bajorai, taip galvojo ir visi lietuviai.

Netrukus po pasitarimo Trakuose Kęstutis išvyko į tolimą Žemaitiją tvarkyti jos gynimo, apžiūrėti pilių ir pilaičių, padrašinti brolių žemaičių. Tam padrašinimui jis vedėsi ir didelę karių rinktinę.

Karines Lietuvos jėgas tuomet buvo nuolatine raita kunigaikščio kariauna ir nedidelės pilių igulos, kurias bajorai sudarydavo iš jiems priklausančių valstiečių. Be raitų būrių lietuvių kariuomenėje buvo ir dalių, kurios taisė tiltus, puolant prieš piliis, aptarnaudavo taranus, katapultus ir kitas karo mašinas. Pagrindinė karinė jėga būdavo žemdirbiai. Už naudojimąsi žeme jie buvo įpareigojami statyti ir taisyti piliis, teikti maistą ir pašarą jų iguloms ir eiti iš eilės būdėti į piliis, tokiu būdu sustiprinant jų igulas. Didesnių pavojų metu, kunigaikščio šaukiami, sukildavo visi ir sudarydavo naujus raitų ir pėsčių kovų daunius. Ei-

ti turėdavo su savo arkliais, ginklais ir ilgesniam laikui su maisto atsarga. Pavojui praėjus, daliniai būdavo paleidžiami, ir visi vėl prie savo darbų grįždavo Taigi, žemdirbiai visuomet buvo pasirengę. Džiausia jie ir nešaukiami, ypač priešui netikėtai užpuolus, burdavosi į būrius ir, bajorų ar savo vadų vedami drąsiai kovodavo su įsiveržusiu priešū, itin jam kenkdavo ruošdami spąstus, puldami iš pasaly, naikindami paliktas atsargas, neduodami ramybės naktimis.

Su dideliu džiaugsmu sutiko žemaičiai juos aplankiusį Kęstutį, visus jo patvarkymus vykdė, visur buvo pasirengę ryžtingai priešą sutikti ir didvyriškai ginti laisvę ir tėvų žemę.

— Būk ramus, kunigaikšti! Ir šį kartą kraugeriai žemaičių neįkaps! Kas bus, kas nebus — žemaitis nežus! — ramino jie Kęstutį.

Sutvarkęs Žemaitijos gynimą, pavasarėjant Kęstutis sugrįžo į Trakus, čia toliau rengdamasis laukė pavasario, o su juo ir didžiojo kryžiuočių puolimo.

Suprantamas buvo kryžiuočių nerimas ir pyktis dėl Kęstučio pabėgimo iš nelaisvės. Jie greitai pajuto, kad kerdžius grįžo pas savo avis. Lietuviai pasienyje pasidarė drąsesni, padidėjo pilių igulos, patankėjo priekelių ir brastų sargybos ir slapukai. Iš visko buvo aišku, kad, laukdami puolimo, lietuviai rengėsi žūt būt jį atremti.

Mokslo ir technikos lenktynės

Dipl. fizikas A. Ignaitis

Teoriškai spėta paslaptin-
goji atomo dalelytė antilambda
pagaliau rasta ir tai tyrimo ke-
llu (liepos 4 d. Californijos
universiteto prof. Luis Alva-
rez). Gautoji tako fotografija
skubiai parodyta tarptautinės
Aukštosios Fizikinės Energijos
konferencijos delegatams,
bijant, kad rusų mokslininkai
galį ją pirmi atrasti ir paskelb-
ti. Šitoj konferencijoje (Kieve,
Ukrainoje, liepos 15 - 25)
dalyvavo: sovietų 85 delegatai,
vakariečių 150 delegatų ir sa-
telitų 65 delegatai, dirbo pasi-
dalię į 18 sekcijų. Ši Kievo
konferencija, buvo, nepalygin-
ti, svarbesnė už Genevos kon-
ferenciją, vykusią maždaug tuo
pačiu metu. Deja, mūsų spau-
doj apie ją nebuvo nė žodžio.

Jau senokai žinoma, kad
elektronai, protonai, neutronai
ir kt., kurie sudaro paprastosios
medžiagos atomus, turi antida-
lelytes arba fizikinius ekviva-
lencius (lygiavertencius) su prie-
šinga charakteristika, kaip krū-
vis ar verpis (spin); iš čia ir an-
timaterės (antimatter) sąvoka.
Kuomet šitos priešinės dalelės
viena kitą paliečia, įvyksta jų
susinaikinimas atpalaiduojant
milžiniškus energijos kiekius,
kurie milijonais kartų didesni
už cheminius.

Antilambdos tako fotogra-
fija gauta patobulintoj, kaip

Wilsono garų - skysto vandeni-
lio kameroj.

Mokslininkai ten vartojo
galingiausių dalelių akcele-
ratorių (greitintuvą) beatron su
nauju priedėliu (attachment)
bendrogalingumo 6,2 BEV.
(6,2 bilijonų elektronvoltų ga-
lingumo).

Antilambda priklauso prie
keistos rūšies dalelių vadinamų
hyperonais. Hyperonai spėja-
ma, turį būti dalelių grum-
stai (clumps) laikomi draugėj
mezonių branduoliniais "kli-
jais," kolosalinės jėgos, bet
spėjama ne elektrinės, o kito-
kios prigimties. Tų "klijų"
prigimtis šiandien visiškai dar
nežinoma ir nesuprantama.

Iš bendro 30-ties paskuti-
niausių dalelių rinkimo (29
plus fotonas), į kurias gali būti
sutriaukintas atomas, ši anti-
lambda yra viena iš šio ekspe-
rimento laimikiu.

Amerikos galingiausias be-
vatronas (elektrobranduolių
mašinų tipas) yra 6 BEV (6 bi-
lijonai elektronvoltų) pajėgu-
mo. Rusai turi protonų synchro-
troną 14 BEV pajėgumo (šitos
mašinos modelis - sinchrofa-
zotronas (synchrophasotron) bu-
vo išstatytas USSR parodoj New
Yorke. Amerikiečiai jau ren-
gliai statyti 50 BEV, o rusai 60
BEV pajėgumo mašinas.

Neseniai pašto sunkvežimis Baltimorėje užmušė šunį - ištikimą dviejų Korėjos karo našlaičių draugą. Sužinojęs apie tai, pašto viršininkas W. F. Laukaitis (kairėje) nupirko vaikams kitą tokios pat veislės šuniuką. Pagaliau, kaip iš nuotraukos matyti, visi jaučiasi patenkinti.

Gamtoje randame kosminių
spindulių kurių pajėgumas yra
 10^{16} EV t. y. 10 milijonų BEV,
taid ir dabar projektuojamosios
mašinos medžiagai pažinti yra
nepakankamos vertės. Medžiagos
paslaptį atskleisti galima
tik matematinio analizio ke-
liu. Beinant iš Einsteino atra-
do: masė (medžiaga) yra ener-
gija, taigi darbas (F.S.), kai
jau yra padaryta.

De Broglie (1924) atrado,
kad paskutiniausioji medžiagos
dalelė yra drauge banginės sū-
kurinės prigimties, kad ten
slėpi jau ne medžiaga, o kas
tai ko mes visai dar nežinome
(1929 Nobelio premija). Po jo
Eddingtonas ir kiti jau driso
spėti, kad submaterija yra
mintis - medžiaga (mind-
stuff). Būtinųjų panašiai ir yra.
Erdvė, mediumas kuriame
mes gyvename, nėra tuštuma,
kaip iki šiol buvo manyta, nei
"rigid space," kaip Einsteinas
bendrojojo relatyvumo teorijoje
dėstė.

Erdvė yra dvasia - absoliu-
tinis taško (minties) kontinu-
mas, kaip tiesė-linijinis taško
kontinuumas. Medžiaga yra
dvasios ir judesio priešasties
(jėgos), tarpveikio (interaction)
padarinys. Taigi medžiaga yra
iš dvasios ir dvasioje, taip pat
iš laiko ir laike. Tiek medžiaga,
kurią mes jutimais apčiuo-
piame, tiek dvasia (erdvė,
mediumas) kurią tik matema-
tiškai galima suvokti, abi yra
tos pat fizinės - gamtinės pri-
gimties. Mokslas iš lėto naikina
kietamanybę tiek "neklus-
tančios klaidos" materialistų,
tiek jų antipodų (ne priešėnų!)
dvaseivų. Nei vieni, nei kiti
neturi akademikų pagarbos, tik
pakantos. Metafiziką vėl reikės
nukelti kur tai toliau, nes slap-
čių, nežinių visuomet buvo ir
bus. B. Russell tiesiog sako
"kol mes visko nežinome, mes
nieko nežinome" (plg. jo The
analysis of matter psl. 78).
Jei mes žinome, kad nežinome
ir tai jau gera, bus mažiau su-

kvailėjusių savo išminty žino-
vų, kietamanių.

Nuostebis bus didesnis nei
Galileo laikais. Senoviški filo-
sofai turbūt tai nujaučia ir jau
dabar visokių gudrybių griebiasi
esą medžiaga yra "nereali re-
alybė" (ž. Lietuvių Enciklope-
dija - Medžiaga). Nihilistiš-
kai, t. y. antikonstruktyviai
galvojant nieko gera negalima
atsiekti, tik kenkti sau ir ki-
tiems.

- Lietuviško šilko dirbinių
parodoje Maskvoje buvo pa-
tiekta daugiau kaip 200 įvairių
šilko pavyzdžių. Pirmąją paro-
dos dieną maskvietės nupir-
ė Lietuvos šilko dirbinių už
330,000 rublių.

- Žemės ūkio institutas
Lietuvoje išbandė automatinę
elektrinę šieno džiovintimo
aparaturą. Keičiantis drėgmei
ir temperatūrai, prietaisai
automatiškai įsijungia ir išsi-
jungia.

MATTHEW MAZEIKA, Savininkas

Park Florist

Gėlės pristatomos į bet kurias pasaulio vietas.
80115 JAMAICA AVENUE WOODHAVEN 21, N. Y.
Telefonas: Virginia 9-3112

AP's T. V. Service

ALBERT J. MISIUNAS, Savininkas
TAISOMA TELEVIZIJA, RADIJAS IR III - FI
Darbas garantuotas Priimama iki 10 v. v.
101-23 112th Street RICHMOND HILL 19, N. Y.
Telefonas Virginia 6-6895

Festival Restoranas ir Baras

VACYS STEPONIS, Savininkas
40 EAST 26TH STREET, NEW YORK CITY
Telefonas MU 3-2928
GERI PIETŪS IR VAKARIENĖ - JAUKUS BARAS

Salė vestuvėms, susirinkimams ir kitiems parengimams.
LIETUVIŠKIEMS SUĖJIMAMS NEMOKAMAI
Gali tilpti 200 žmonių. Mielai kiekvienas bus sutiktas.

SIUNTINIAI SIUNČIAM I SOVIETŲ RUSIJĄ

UKRAINA, LIETUVA, BALTGUDIJA, LATVIJA, ESTIJA IR KITAS RESPUBLIKAS
Pasinaudok patikimu, kruopščiu ir greitu mūsų firmos patarnavimu.

GENERAL PARCEL & TRAVEL CO., Inc.

135 WEST 14th STREET
NEW YORK 11, N. Y.

Atdara kasdien nuo 9 - 6;
Sekmadieniais nuo 9 - 4.

Licensed by USSR
Tel. CHelsea 3-2583

141 Second Avenue
NEW YORK CITY
Tel. GRamercy 5-7430

39 Raymond Plaza W
NEWARK, N. J.
Tel. MArket 2-2877

132 Franklin Ave.
HARTFORD, CONN.
Tel. CHapel 6-4724

332 Fillmore Ave.
BUFFALO 6, N. Y.
Tel. MOhawk 2674

308 W. Fourth Street
BOSTON 27, MASS.
Tel. Andrew 8-5040

11339 Jos Campau
DETROIT 12, MICH.
Tel. TOWnsend 9-3980

900 Literary Rd.
CLEVELAND 13, OHIO
Tel. TOWer 1-1461

632 W. Girard Ave.
PHILADELPHIA, 23, PA.
Tel. WALnut 5-8878

Mūsų didžiulė ir patikima firma yra patarnavusi tūkstančiams klientų, visus geriausiai paten-
kindama. Mūsų firma 100% garantuoja siuntinių pristatymą. Kiekvienas siuntinys išsiunčiamas
laikė 48 valandų ir adresatą pasiekia per 6 - 7 savaites (oro paštu laike 7 - 12 dienų). Mūsų
raštinėse yra didelis pasirinkimas pirmos rūšies produktų. Prašykite mūsų nemokamo katalogo
su visomis informacijomis apie muitą ir persiuntimą.

Lietuviškam filmui 50 metų

(Atkelta iš 4 psl.)

tais Argentinos lietuviai Buenos Aires spalio 12 d. suruošė Jurgo Gilvydžio filmavimo 25 metų sukakties minėjimą.

Pietų Amerikos filmų studijose pagarsėjo lietuvių, kaip Regina Labanavičiūtė — Macikonienė, filmų pasaulyje žinoma vardais: Legina Laval arba Tita Toy.

Škotijoje gimusi lietuvaitė Magdalena Klastaitytė anglių filmuose žinoma Magda Miller vardu.

Išsias sąrašas lietuvių artistų dirba Anglijos, Italijos, JAV (Hollywoodo) filmų studijose.

Lietuviško siužeto filmai iki šiol, didelei lietuvių rašytojų gėdai, paruošiami svetimtaučiu, lietuviams apie vykdomus darbus sužinant iš užsienio žurnalistų spaudos. Sakysime, 1959 m. 9 nr. vokiškasis "Film-Revue" rašo, kad šilutiško rašytojo Hermano Sudermano novelė "Jons ir Erdmė" (iš jo knygos "Litauische Geschichten") dabar vokiečių filmuojamas. Tą veikalą filmavimui pasirinko garsi italų artistė Giuletta Masina, vaidinanti vyriausiąją — Erdmės — vaidmenį. Filmavimai vyko Berlyne, dalis prie Varšuvos.

Laiks nuo laiko lietuviškos programos Amerikoje (ir kitose valstybėse) daug žilrovių sutraukia rodydami senus lietuviškus filmus, paruoštus mūsų filmų veteranų. Tie jų filmai

įdomi istorinė medžiaga, bet neapdirbta, neparuošta rodytiems, atsilikusi bent keliomis dešimtimis metų nuo šiuolaikinių reikalavimų.

Užjūryje lietuviai filmavimo mėgėjų nušauja visiškai gerų vaizdų. Vieni tai laiko archyvuose, kiti parodo visuomenėi. Būtų kur kas naudningiau, jei filmai eitų per sales su žilrovais, bet juos turėtų parengti savo srities žinovai.

Hamilton, Ont., (Kanadoje) gyvenantieji broliai Žukauskai su K. Baronu 1957 metais paruošė ir visuomenėn paleido informacinį lietuvišką garsinį filmą, kurio rodymas trunka apie dvi su puse valandas.

Adelaidės (Australijoje) lietuviai, tarpininkaujant Pietų Australijos Švietimo Departamentui, pagamino filmo juostą "Lietuva, kraštas ir žmonės," su paaiškinamuoju tekstu anglų kalba. Tos juostos išsiuntinetos Pietų Australijos mokykloms, kur jos bus naudojamos per geografijos pamokas.

Lietuviško filmo temomis vis daugiau rašinių spausdinama mūsų perijodikoje, knygose, Lietuvių Enciklopedijoje.

Džiaugsmingai praneština, jog jaunas lietuvis, Povilas Jasiukonis, baigęs Vasario 16 gimnaziją Vokietijoje, pernai gavo diplomą Amerikoje geriausiame filmavimo universi-

tete (Pietų Kalifornijos). Jis jau yra padaręs keletą lietuviškų filmukų, kurių paskutinis yra tikras filmas: Lietuva — Europos nugalėtoja." P. Jasiukonis su Alg. Gustaičių dirbo apie keturius metus prie to filmo.

LIETUVIŠKAS JAUNIMAS TURĖTŲ DAUGIAU DOMĖTIS FILMO STUDIJOSE

Filmas, kaip ir kiekviena kita meno šaka, gali būti klasiškai puikus, gali būti pigiai komercinis, gali būti pajuokos objektu; priklauso nuo režisierių, artistų, rankraščių, atlikėjų, paskirties. Filmas yra vienas iš nedaugelio menų, galinčių duoti puikų pelną, ištaigingą gyvenimą, didelę garbę. Bet kažin kodėl lietuviškas jaunimas, baigęs gimnazijas ir pasirinkęs studijas universitete, aplenkia filmavimo fakultetus, departamentus. Diplomuotas filmo specialistas savajai tautai kur kas naudingesnis, nei koks gydytojas, inžinierius. Lietuviai turėtų studijuoti filmą.

Lietuviams labai reikia moderniškesnių pramogų. Senoviškos sutartinės, chorų archyvinės dainos, nuolat matomi tautiniai šokai, po keletą ar kelioliką kartu girdėti solistai netraukia publikos ir stačiai baido jaunimą nuo lietuviškų parengimų, drauge ir nuo bendravimo su vyresniais lietuviams. Gerai paruošti filmai gali apkelti visas lietuvių kolonijas ne tik JAV, bet ir Kanadoje, Pietų Amerikoje, Australijoje, Vokietijoje, Anglijoje ir kitur.

Skaitytojai, remkite tuos biznierių, kurie skelbiasi Vienybėje, nes jie tuo būdu remia jūsų laikraštį.

Aktorė Rūta Lee-Kilmonytė filmavimo metu Hollywoode.

Pasaulyje

— Premjeras Harold Macmillan paskelbė, kad generaliniai rinkimai Britanijoje įvyks spalio 8 d.

— Maskvos Literatūrinaja Gazeta kviečia rašytoją Ernest Hemingway drauge su prezidentu Eisenhoweriu aplankyti Sovietų Sąjungą.

— Vatikano spaudos organas L'Osservatore Romano Sovietų Sąjungai siūlo leisti kapitalistams skelbti savo idėjas komunistiniuose kraštuose tiek, kiek dabar komunistai skelbia savo idėjas kapitalistiniuose kraštuose.

— Izraelio rinkimuose į parlamentą (Knesset), kurie įvyks lapkričio 3 d., dalyvaus net 26 partijos. Mapai partijos sąraše figuruoja dabartinis premjeras David Ben-Gurion, pirmasis užsienio reikalų ministras Moše Šaret, buvęs ambasadorius Washingtono Abba Eban, buvęs vyriausio štabo viršininkas Moše Dayan ir kiti.

— Prezidentas Eisenhoweris rimtai svarsto premjero Nehru kvietimą aplankyti Indiją. Kelionė į Indiją būtų atlikta tuojau po vizito Maskvoje. Pakeičiant prezidentą Eisenhoweris aplankytų Filipinus ir Japoniją.

Traun's BARAS IR RESTORANAS
AUGUST TRAUN - Savininkas
N. E. cor. 7th ir Dauphin Street, PHILADELPHIA, PA.
Telefonas: POplar 9-9352

MARY PAIAUIS RESTAURANT
BAR & GRILL
337 ST. NICHOLAS AVE.
BROOKLYN, N. Y.
(Ridgewood) Phone: EVergreen 2-9141
Kviečia visus atsilankyti, linksmai laiką praleisti ir su draugais sueiti.

Arlington RESTAURANT
LIETUVIŠKAS MAISIAS
COCKTAIL LOUNGE, DINING, DANCING, CATERING
HALL FOR ALL OCCASIONS
385 ARLINGTON AVENUE ar HALE AVENUE
Under BMT Jamaica Line - Norwood Avenue Station
Phone: TAYlor 7-9842 ONA ir JONAS VALAČIAI

LIETUVIAI ADVOKATAI

S. Bredis, Jr.

37 Sheridan Avenue
BROOKLYN 8, N. Y.
Tel. APplegate 7-7083

C. A. Voket

(Vokietaitis)
41-40 74th Street
JACKSON HEIGHTS, N. Y.
Tel. NEWton 9-6620

JOHN BALTADUONIS
FRANKFORD AVENUE

Cafe

1700 Frankford Avenue
PHILADELPHIA, PA.

Winter Garden Tavern Inc.

1883 MADISON STREET
BROOKLYN 27, N. Y.
(Ridgewood)
Tel. EVergreen 2-6440

Salė vestuvėms ir
kitokioms pramogoms.

POLAIDOTUVINIAI PIETUS
Pirmos rūšies lietuviškas
maistas prieinomis kainomis.

VYTAUTAS BELECKAS
Savininkas

Visame New Yorke nerassite gražesnių
ir patogesnių salių kaip

GRAND PARADISE

Ka nerengtumėte — koncertą, vestuves, prakalbas ar šokius —
SALESE GALI TILPTI NUO 25 IKI 2000 DALYVIU.

L. MOLIN — REIKALŲ VEDĖJAS
320 GRAND STREET BROOKLYN 11, N. Y.
Telefonas: EVergreen 7-1123

LIETUVIŲ PILIEČIŲ KLUBAS

BARAS IR RESTORANAS

Lietuviškos gamybos pietūs, vakarienės ir užkandžiai

GERIAUSI GERIMAI PIGIAUSIOMIS KAINOMIS

Salės šokiams, vestuvėms ir kitokioms pramogoms
prieinomis kainomis. Lietuviškų organizacijų
susirinkimų patalpos nemokamai.

SPAUDOS KIOSKAS

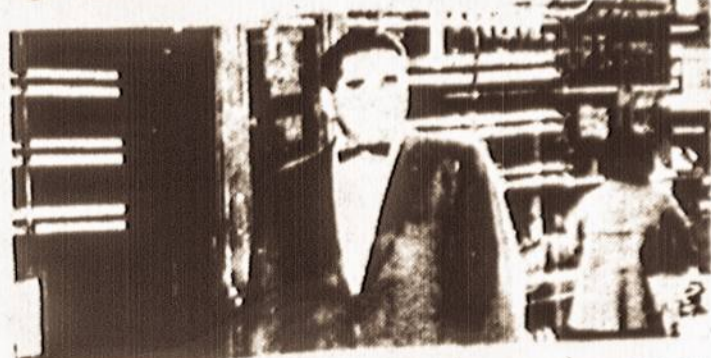
Visais reikalais kreipiamas į klubo
reikalų vedėją KOSTĄ VAITAITĮ. Tel. EV 4-9672
280 UNION AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.

White Horse Tavern

PRANAS BRUČAS, Savininkas

BARAS, RESTORANAS IR SALE
DUODAMI POLAIDOTUVINIAI PIETUS

86-16 JAMAICA AVENUE
Woodhaven 21, N. Y.
Tel. VIRginia 6-9519

Istorijos rašytojai

(Atkelta iš 5 psl.)

— Iš kur jau taip gerai žinai, kad nėra? Yra viskas. Tik vyrų reikia.

Vyrų, kurie galėtų mušti iš patrankų? Tamsta vade, ar reikalinga senų artilerininkų? Tikrai? — Aš dabar sužinojau, kad abu mano kaimynai tarnavę pulke, kur milinės ligi kulnų ir ant pečių dėvėję du sukryžiuotus pabūklų vamzdžius... Aš turėjau būti kankrus išklausti, kaip jie pylė Varenos poligone. Paskui dundėjimas persimetė į Gaižtinus... Petras ir ten porą vasarų bildinęs.

Kažkur toli dejavo fronto artilerija ir aš pradėjau abejoti, ar tai ne aidas iš anų laimingų dienų... — taip, pagauti prisiminimų, įtikinančiai juodu kalbėjo.

Aš taip pat galįs prie jų pritaipiti. Taip, taip. Iš karto taikytoju gal ir nebūsiąs, bet jau sviedinių tiekimas man pilnai tikty. Jaunas žvalus vyriokas...

— Taigi, apsimastyk, — kalbino Mintautas.

Mes atsitraukisį keliasdešimt kilometrų užfronten. Ten busiā galima šį tą padaryti, kas mus įgalinsią spirtis ir spirti.

Vadas kažkur nusisuko ir, kol grįš, kalvis galėjo prie mūsų prisėsti aptarti organizuo-

jamos atramos prieš tankus. Šitai mums visą laiką nedavė ramybės.

— Devynioliktaisiais taip pat pradėjome iš nieko, — prisiminė Mintautas.

Man knietėjo paklausti:

— Kas vadovaus?

— Leitenantas Narsutis ir...

aš, — atsakė kalvis patenkinčiai.

Aš jį vadinau "tu" ir vėl neiškenčiau:

— Tu taipgi artileris, ar?

Kalvis pastatė akis. Cha, koks klausimas. Jo rankos varčiosios visokius ginklus.

— Kuriantis Lietuvai, mes buvome viskas. Išvertė iš balno priešą — esi raitelis, išplėšė patranką — artileristas. — Oho, kiek kartų taip įvatinę priešui į užkulnius jų pačių ginklais.

Prilėtinęs balsą, tęsė:

— Kitai, brole, nieko nebūtų išėję. Manai, buvo lengva vienu metu trijuose frontuose kapstytis?

Esimė užrašų knygutę. Aš sekiau didelį ir kietoj kalvio rankoj juokingai plonai atrodanti pieštuka, kuriuo lėtai vadžiojo Jono ir Petro vardus, pirma kiekvieną jų paskiemeniui išardamas. Baigęs atsigrėžė į mane:

— Tai kaip, ištraukt sąrašą? Šiandakt išvykstama.

Šit kaip. Kodėl aš neturėčiau nesutikti? Man buvo visvien. Apkasai iš manęs ir kai-

Valerijonas Simkus (kairėje), Vienybės skaitytojas, yra vienas iš žymiausių namų statybos kontraktorių Chicagoje. Nuotraukoje matomas namas taip pat jo statytas.

myną buvo padarę gerus bičiulius, tai ko mums skirtis? Be to, ir Mintautas... Tiesa, palaukite, — dar kažkas. Gal ne neminėtina šitoji smulkmena, bet mano kraujui ji buvo raiški ir šviesa spalva nuplieskianti toli į priekį. Toji vieta bus nepilnų trejeto valandų kelio, gerai pasispiriant, iki mano tėviškės. Aš geidžiau dar kartą pažvelgti į aukštus sodybų klevus, kurių unkmėje skendo pažaliavę sąmanoti stogai su aukštai iškilusiais kraigu žirgeliais, eglėtai apvadais galuose, kur buvo persirėte mano gražiausi metalai...

Mes sumušėme rankomis, kas maždaug reiškė — sutarta. Nepermatoma tamsa suposi virš žemės. Kaip tyčia šilta naktis ir mūsų prakaitas težėjo į kelio purvą. Kelias valandas lingavome toli užpakali. Ap sunkinti nešliavų, pusiau prisnūdę, bet būsimas poilsis būri gaivino.

Rytuose siauru pakraščiu šviesavo horizontas. Ten liko linijos, draugai, suverstos, kruvinos duobės. Ten liko dar daugiau... Mes pasigedome dalies savo gyvenimo.

Petras su Jonu ir čia brido iš abiejų mano pusių ir aš svyravau jų viduryje. Gliūtis purvas kraipė kojas.

— Žinoma, mes buvome išvargę. Apkasuose praleisti mėnesiai reikėsi net mintijime. Kas anksčiau atrodė menkos vertės dalyku, dabar buvo vaizduojamasi kaip reta svajonė. Poilsis... Ramybė... Šie žodžiai neįtikimai skambėjo ausyse. Ir vis dėlto jų pasiilgimą tik sąnariai tinkamai galėjo suprasti. Kartą išsitiesti be bai-

mės, skrupulo. Išsitiesti nors ant pilkų kietų grindų...

Ne juokais slidinėjome purvinu vieškeliu. Kad nepergrūltume, susikibome visa greta. Mes skubėjome į poilsį. Ne, mes apgaudinėjome save. Reikėjo sukurti pėstininkams paspirti. Prie trupiai spragsinčių šautuvų garsų prabilis patrankos. Jėga. Aš vaizdavausi augantį krtivą suverstų tankų. Viešpatie, negi mes pervertinome savo jėgas. Tai veikė laisvės spindulys, virš dvidešimtmečio palaimingai švytėjęs viršum mūsų laukų ir girių. Ir dabar galinga vilione jis kėlė ir laikė mus savo galingais sparnais viršum didelio mūsų vargo.

Pramoklinome porą miestukų, bažnytkaimių. Visur stabdė sargybos, keliuose reikėsi patuliai. Sešiolikamečiai vaikai, amžiaus palenkti seneliai su ginklais stovėjo ant kojų. Žemaitijos kampelis nebuvo nuleidęs rankų. Toji paskutinė

aukštuma, išlikusi neapsemta raudonosios bangos.

Šviesėjo. Už šalikelės medžių kyštelejo bažnyčios bokštas.

— Ar jau ten? — teiravosi miegūsti veidai.

— Taip, — tvirtinau. — Jau čia.

Vis dėlto dairiausi pasistiepdamas. Ant pirštų suskaičiuojamai mano teblita šioje apskrityje pusėje, o šiuo vieškeliu du ar tris kartus tevažiuota. Kažkuomet seniai krizės metais su bekonu į stotį, ar į Trijų Karalių jomarką.

Privaryti batai vinių skrabėjo akmeninių miestelio grindiniu. Nė viena galva nepasirodė lange. Miestelio gyventojai saldžiai sapnavo. Pašėlusiai pavydėjau jiems, kurie tikriausiai nieko nežinojo apie purvinus vyrus, grįžtančius iš fronto. Vyrus, kurie saugojo jų ramų poilsį, patys seniai apie tai užmiršę. (Bus daugiau)

REPUBLIC Wine & Liquor Store

MARIJONA IR JURGIS JOKUBAICIAI

322 UNION AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EVergreen 7-2089

RAY'S LIQUOR STORE

JUOZAS IR IZABELE MISIUNAI

(vairiausias rūšies amerikoniški ir importuoti gėrimai. Didžiausias degtinės ir vyno pasirinkimas.

103-55 LEFFERTS BLVD. RICHMOND HILL, N. Y.
Telefonas: VIrginia 3-3544

Three Joe's Service Station, Inc.

Trys Juozai - visi trys lietuviai - rūpestingai, sąžiningai ir pigiau patarnaus jums, jei tik jūsų automobiliui reikalingas bet koks - didelis ar mažas - pataisymas.

COMPLETE AUTOMOTIVE REPAIRS

85-42 WOODHAVEN BLVD. WOODHAVEN, N. Y.
(86th Avenue kampas, prie Jamaica Avenue)
Telefonas VIrginia 6-9683

Dorion's MFG'S OUTLET STORES, INC.

Mūsų krautuvėje gausite viską kas tik reikalinga artimesiems Tėvynėje pradžiuginti:

vilnonės, šilkinės ir kitokios medžiagos žemesnėmis kainomis, negu kitur. Be to, medžiagos namų papuošimui: fiberglasas ir kt.

148-09 JAMAICA AVENUE JAMAICA 35, N. Y.
(išlipni Sutphin Blvd. stotyje) Tel. AXtel 7-6082

Vienybės skaitytojai perkantieji medžiagas siuntiniams į Lietuvą gauna 10% nuolaidą.

SILVER BELL BAKING CO.

A. RADZIŪNAS, Savininkas

Mūsų specialybė lietuviška duona ir pyragai vedybiniam ir kitokiems pokyliams.

Patarnavimas sąžiningas ir greitais.

36-40 STAGG STREET BROOKLYN 6, N. Y.
Tel. STagg 2-5938

ANTANO IR ONOS KAUNŲ

MAISTO KRAUTUVĖ

Pristatomas geriausias maistas į namus, taip pat parengimams bei baliams, tik reikia paskambinti: ULster 8-7821 arba EVergreen 4-3233

52 HUDSON AVENUE

BROOKLYN 1, N. Y.

Norintieji įsigyti skanių lietuviškų produktų,

LIETUVIŠKOS DUONOS, LIETUVIŠKŲ SŪRIŲ,
LIETUVIŠKŲ DEŠRŲ IR SKILANDŽIŲ

kreipiasi į jų gamybos generalinį atstovą:

PETRĄ LISAIŠKĄ

64-09 CLINTON AVENUE, MASPETH, N. Y.

Tel. TW 4-8087

LINKSMAVAKARIS

RUGSĖJO 12 D., ŠEŠTADIENĮ, 6 v. v.
 Apreiskimo parapijos salėje, Brooklyne,
 bus įdomi ir įvairi programa:

"LINKSMIEJI BROLIAI", ĮVAIRENYBĖS, ŠOKIAI
 Įėjimas: 1.50 dol. auka Veiks bufetas
 Visos ir visi maloniai kviečiami.
 LB N. Y. I APYLINKĖ

BANGA TELEVISION

V. ZELENIS SAVININKAS
 34-23 FULTON STREET BROOKLYN 8, N. U.
 PARDUODAMA SU NUOLAIDA: televizija, radijas, HI-FI
 fonografai (tape recorders), oro vėsintuvai, langams ventiliatoriai,
 dulkių siurbiai. 40% NUOLAIDA VOKIŠKIEMS HI-FI.
 TAISOMA TELEVIZIJA, RADIJAS, HI-FI.
 Darbo valandos kasdien iki 7 v. v. Tel. AP 7-0349

Didžiausia paminklų gamybos
 įmonė Chicagoje

SAINT CASIMIR MONUMENT CO.

HAROLD E. NELSON
 Prezidentas

3914 West 111th Street
 CHICAGO, ILLINOIS
 (Prie Sv. Kazimiero kapų)

TELEFONAS:
 BEdarcres 3-6335
 KALBA LIETUVISKAI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

JUOZAS KAVALIAUSKAS

LICENSED PENNA AND NEW JERSEY
 1601 S. SECOND STREET PHILADELPHIA, PA.
 Telefonas: DEwey 4-5136

CHARLES J. ROMAN

(RAMANAUSKAS)
 1113 MT. VERNON STREET PHILADELPHIA, PA.
 Telefonas: POplar 5-4110

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

JUOZAS GARŠVA

231 BEDFORD AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
 KOPLYČIA LAIDOTUVĖMS Tel. EVergreen 8-9770

STEPHEN AROMISKIS

(ARMAKAUSKAS)
 423 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
 KOPLYČIA LAIDOTUVĖMS Tel. EVergreen 7-4335

M. P. BALLAS FUNERAL HOME

MATHEW P. BALLAS ALB. BALTRUNAS-BALTON
 Direktorius Reikalų Vedėjas
 660 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
 NOTARY PUBLIC Tel. STagg 2-5043

ROGERS FUNERAL HOME

PRADZEVICIUS, Direktorius
 410 METROPOLITAN AVENUE BROOKLYN 11, N. Y.
 Tel. STagg 2-4409

FORGIONE FUNERAL HOME

ANTHONY FÖRGIONE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS
 9 STAGG STREET BROOKLYN 6, N. Y.
 Vėsinamos Kopyčios Tel. EV 8-8331 ir EV 7-3293

VISI ŠIE LAIDOTUVIŲ DIREKTORIAI IŠNUOMOJA
 AUTOMOBILIUS ĮVAIRIEMS REIKALAMS

Mirė dr F. Bintakys

Rugsėjo 3 d. mirė kurį laiką širdies liga sirgęs dr. Fricas M. Bintakys, plačiai žinomas gydytojas, turėjęs ofisą 16 Linden St., Brooklyne. Vėlonis gimęs 1911 m. balandžio 20 d. Daubaruose, Klaipėdos krašte. Baigęs gimnaziją Klaipėdoje, mediciną studijavęs Vytauto Didžiojo Universitete Kaune. Medicinos daktaro

laipsnį gavo Vokietijoje. I Ameriką atvyko 1950 m. Liko žmona Stanislava Bintakienė, dantų gydytoja, sūnus Arvydas. Palaidotas Cypress Hill kapuose, dalyvaujant gausiam būriui giminių, draugų bei pažįstamų. Laidojimo apeigomis rūpinosi A. Baltrūnas (Ballas Funeral Home).

BALFO VAISTŲ IR RŪBŲ PAKIETAI

Jau beveik nusistovėjo tai, syklė, kad kiekvieną darbo dieną Balfo lėšomis pasiunčiama į tolimus kraštus, per geležinę sieną po du vaistų siuntinukus. Beveik kasdien ten pat pasiunčiama po 2-3 rūbų paketukus, už kuriuos sumoka Balfas. Vaistų paketėlių, kuriuos užsako ir apmoka prašytojai, išsiunčiama žymiai daugiau.

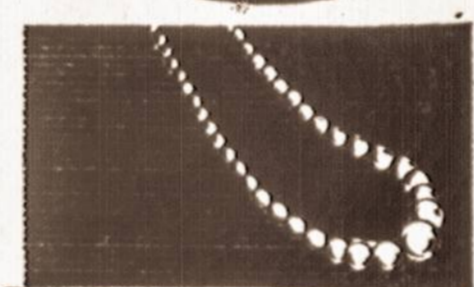
Vėl norisi priminti, kad vaistų siuntos nėra apdraustos, joms dingus, Balfas neturi priemonių surasti nei nuostolius siuntėjui atgauti tačiau laimėtų dingimų pasitaiko labai mažai.

— Jungtinių Tautų Saugumo Komisijos paskirta keturių asmenų pakomisija šį savaitgalį išvyksta į Laos iširti jos skundą dėl komunistinio Šiaurinio Vietnamo agresijos.

Skaitytojai, kurių prenumerata pasibaigė, palengvintų leidėjų našta tuojau atsiųsdami mokėstį už laikraštį.

LIETUVIŲ PILIEČIŲ KLUBAS Brooklyne savo patalpose nori įrengti valgyklą, kurios koncesijas labai geromis sąlygomis siūlo privačiam asmeniui. Gera prog. išvystyti pelningą biznį. Dėl smulkmenų, kreiptis į Piliečių Klubą vedėją KOSTĄ VAITAITI, 280 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y. Tel. EV 4-9672.

TWICE
 Treasured!

GINTARAS LIETUVOS AUKSAS

Įvairiausių gintarinės dovanos vyrams ir moterims prieinamomis kainomis.

Užsakoma per paštą.
 AMBER GUILD LTD.

80-19 31st Avenue
 Jackson Heights, N. Y.

Tel. HA 9-5855
 Pasičkama: auto iki 31 Ave. Northern Blvd. IND subway iki Roosevelt Av. IRT iki 74 St. Port Bus iki 31 Avenue.

SPORTAS

Sekmadienį, rugsėjo 13, įvyksta pirmosios LSK draugškos rungtynės prieš oficialiai pradėdant rudens sezoną. Rungtynės įvyks 12:30 v. New Farmers Oval aikštėje prieš Graikų amerikiečių komandą. Abiejų jaunųjų komandų — 2 v. p. p. ir rezervinių — 3:30 v. p. p.

JOE & JOHN FRIENDLY SERVICE

JONAS KARPUS
 JUOZAS KAZLAS
 Savininkai

- SUNOCO -

Tel. APplegate 7-9515
 GAS - OIL - TIRES
 BATTERIES

A to Z LUBRICATION
 588 Jamaica Avenue
 BROOKLYN 8, N. Y.
 Highland Place kampas

DIDŽIULIS, NUOTAIKINGAS, TRADICINIS

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

RADIJO PIKNIKAS

rengiamas NEW JERSEY LIETUVIAMS, įvyks

Sekmadienį, 1959 m. Rugsėjo (September) 13 d.
 gražiame ir erdviame ROYAL GARDENS PARKE IR SALĖJE

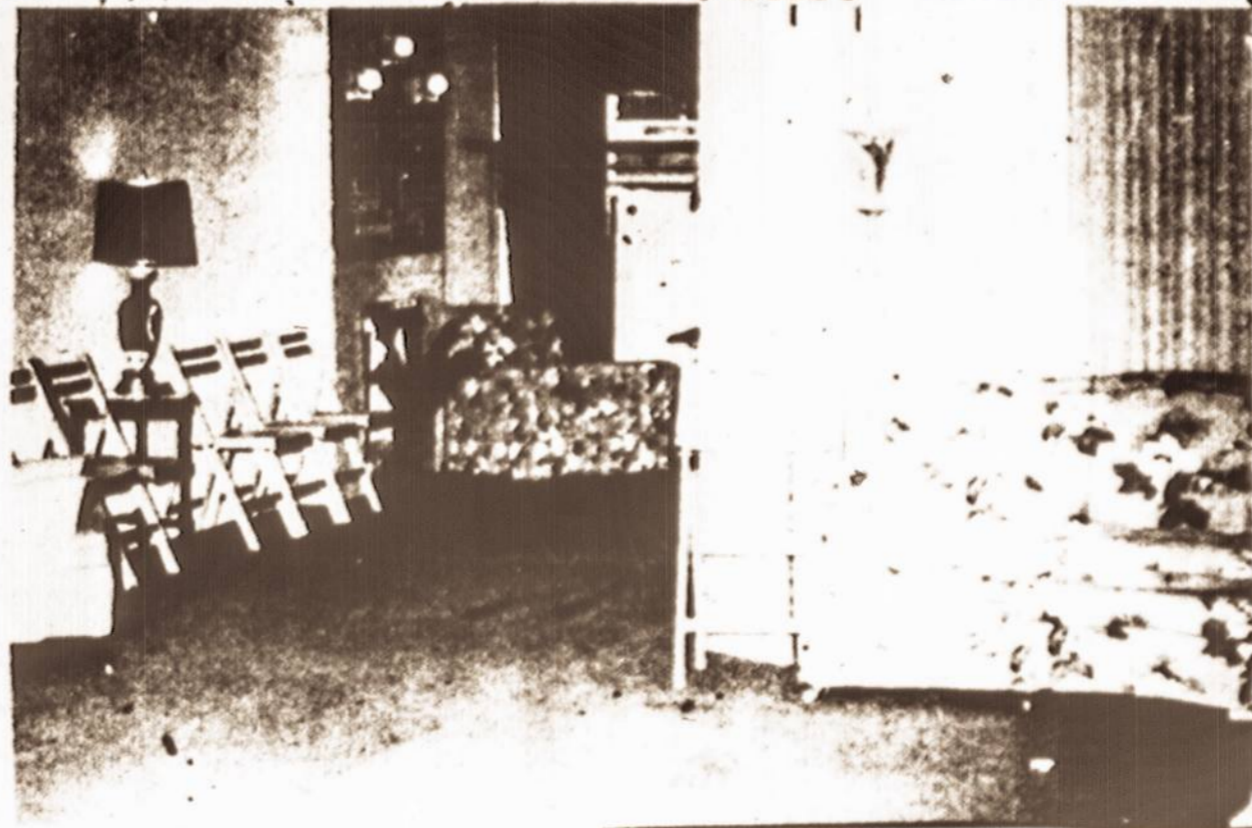
990 E. Hazelwood Ave. Rahway, N. J.

Pikniko pradžia 1:00 val. p.p. Šokiai nuo 4:00 val. p.p. iki 10-tos val. nakties
 Veiks gausus bufetas Įėjimas — \$1.00

- Programoje:
- "Rūtos" Ansamblio Choras ir Tautinių Šokių Grupė
  - Lietuvaitės gražuolės rinkimas išrinkti "Miss Lithuania, 1959"
  - Bendras visų svečių sudainavimas
  - Šokimo kontestai:
  - Išlaimėjimai ir kitokios įvairenybės

Piknikas įvyks bet kokiam orui esant! — Visus Maloniai kviečiame!

AUGUST P. GUSTAS, Inc. Laidotuvių direktorius

354 MARCY AVENUE
 BROOKLYN, N. Y.

Telefonas:
 EVergreen 7-4774

Naujai įrengtos kopyčios yra vos 2 blokai nuo Broadway. Pasičkama važiuojant BMT, INS tramčiais ir autobusais.

Daug vietos automobiliams pasistatyti

VIENYBĖ

Inž. Br. Budginas, Douglas Aircraft kompanijos tarnautojas Kalifornijoje, praeitą savaitę su žmona Antanina išskrido dviems mėnesiams į Europą. Ta proga svečiai aplankė Vienybės įstaigą.

Stasys Gudus, žinomas vietos veikėjas, nuo rugsėjo 1 d. paskirtas New Yorko Kings apskrities mokesčių ir finansų departamento tarnautoju. Lietuvoje Gudus buvo mokesčių inspektorium ir vieno departamento direktorium.

Inž. Vladas Dillis su žmona Izabele buvo nuvykęs Lietuvos Bendruomenės seimą Detroite, kur atstovavo New Jersey apygardą.

Vyt. Vaitaitis, o ne Valaitis, kaip praeitame Vienybės numeryje buvo pažymėta, išrinktas į naująją Lietuvos Sporto Klubu vadovybę.

Inž. A. Varnas grįžo iš Detroito, kur dalyvavo Amerikos Lietuvos Bendruomenės seime.

Kazys Buividas neseniai pardavė savo Alliance Club New Yorko. Tame biznyje jis išbuvo keliolika metų.

Vida Gintautaitė, Operetės choro sekretorė, praneša, kad rugsėjo 11 d. Operetės choras pradeda savo repeticijas, kurios vyks Liet. Pil. Klubu salėje, penktadienių vakarais 8 val. vak.

Juozas Stempuzis, kaip pranešama iš Clevelando, turėjo širdies priepuolį, kurio komplikacijos pasekoje dr. Degešys buvo priverstas ligoniui daryti operaciją. Stempuzis yra lietuvių radijo programos vedėjas ir žymus veikėjas Clevelande.

A. Rannit, Vienybės bendradarbis, kuris šiuo metu yra Graikijoje, siunčia mums linkėjimus ir ta pačia proga pažymi: ...kirpėjas Lesboso sostinėje Mitimroj vadinasi Kostas Keturakis, kuris niekuomet negirdėjo apie toki kraštą kaip Lietuva..."

Mitingas prieš Chrusčiova

Rugs. 20 d. 7:45 val. vakare Carnegie Hall įvyks didžiulis mažųjų tautų mitingas atsakyti į Chrusčiovo melus. Kiek žinoma, kalbės pora senatorių iš Washingtono, Amerikos Legiono vyriausias komandieris ir k. Mažųjų Tautų Konferencijai (Centro ir Rytų Europos Kilmės Amerikiečių) vadovauja prel. J. Balkūnas ir jis už juos kalbės. Programoje dalyvaus Vengrų ir Ukrainų chorai. Tikimasi perpildyti salę ir gatves, todėl patariama anksčiau ateiti.

Prel. Balkūnas prašo lietuvių dalyvauti Šv. Valandoje, kurios vyks kiekvienoje bažnyčioje rugs. 14 d. Be to, rugs. 15, 11 val. rytę užlaikyti vienos minutės tylą. Junkime savo maldą su protestu.

Lietuviai studentai pikietuos rugs. 17 d. 6 val. vakare ties Waldorf Astoria viešbučiu, ir rugs. 18 d. ties Jungtinių Tautų rūmais.

Pikieto reikalais tartis su stud. Sabalilnu, o mitingo reikalais su Alto atstovu Konferencijoje dr. A. Skėriu. Kiekvienas Lietuvos raginamas reikštis akcijoje prieš Chrusčiova.

Autobusas į Radijo Dieną

Lietuvos Atsiminimų Radijo klubo narys Jonas Valaitis organizuoja brooklyniečių autobusą į Lietuvos Radijo Dieną, kuri įvyksta sekmad., rugsėjo 13, Royal Gardens Parke, 990 E. Hazelwood Ave., Rahway, N. J. Autobusas išvažiuos nuo Arlington restorano, 385 Arlington Ave., prie Hale Ave., ir Fulton St., Brooklyne, 1:30 val. p.p. ir sustos 2 val. p.p. prie Lietuvos Piliiečių Klubu, 280 Union Ave., Brooklyne. Grįžtama 8:30 val. vak. Dėl vietų skambinti Valaičiui — Taylor 7-9842. Kelionė į pikniką ir atgal 2 dol. Įėjimas į pikniką — 1 dol.

Mielai kolegei dantų gydytojai Stasei Bintakienei, jos mylimam vyrui
A. A.

DR. FRICUI BINTAKIUI MIRUS,
nuoširdžiausią užuojautą reiškia

LIET. DANTŲ GYD. DRAUGIJA NEW YORKE

DR. FRICUI BINTAKIUI MIRUS

Jo žmonai, dantų gydytojai Stanislovai Bintakienei, sūnui Arvydui, broliams, seserims ir kitiems giminėms giliausią užuojautą reiškia

MAŽOSIOS LIETUVOS BIČIULIŲ DRAUGIJOS
VALDYBA IR NARIAI NEW YORKE

J. Tyskiaus, Jr. nuotrauka

Ona Stašinskaitė, Lietuvos Konsulo Vyt. Stašinsko sesuo, išgyvenusi 19 metų Romoje, neseniai emigravo į Jungtines Valstybes. Šią savaitę viešnia lankėsi ir Vienybės namuose.

MOKSLO METŲ PRADŽIA MAIRONIO MOKYKLOJE

Maironio Šeštadieninė Mokykla Brooklyne naujus mokslo metus (1959-60) pradės rugsėjo mėn. 19 d. 9 val. ryto Apiešikimo parapijinės mokyklos patalpose.

Be jau anksčiau veikusių 8 klasių, šiais mokslo metais bus atidaryta parengiamoji klasė. Į tą klasę priimami vaikučiai nejaunesni kaip 5 metų. Jie bus pratinami laikytis mokyklos tvarkos, mokysis lietuviškų dainelių, žaidimų ir susipažins su raidėmis. Mokytojai, besisielodami kai kurių mokinių nerūpestingumu ir lietuviškos mokyklos vertės nesupratimu, sumanė atidaryti parengiamąją klasę jauniems mokiniams, kurie noriai lanko lietuvišką mokyklą ir uoliai mokosi. Tuo būdu tikimės iš mažens įskiepyti vaikučiams tėvynės meilę ir pagarbą tėvų kalbai. Praciti mokslo metai džiugino mus pradedančiais. Manome, kad ir šiems jų nemažiau ateis. Parengiamoji klasė nebus atidaryta, jei nesusirinks pakankamas mokinių skaičius.

Is anksto prašome tėvelių bendradarbiavimo su mokytojais, nes be to jokia pažanga nėra galima.

Pracitos savaitės DARBININKE išspausdintame straipsnyje skaičiau tokią mintį: "Sunku suprasti, kaip per 8 ar net 9 metus negalima būti išmokyti lietuviškai, jei per tiek laiko bet kurioje mokykloje galima pramokti arabiskai, kiniskai ar dar kitaip?" Taip pat buvo kritikuojami jaunieji lietuviai studentai.

Tikriausiai taip galvojančių yra daug, todėl, jaučiu pareigą, straipsnį rašysiu ir kitiems priminti keletą priežasčių, kurios viešai retai tēra diskutuojamos.

Pirmiausiai reikia atminti, kad šeštadieninės lituanistinės mokyklos dirba tik šeštadie-

niais. Per mokslo metus darbo šeštadienių susidaro 35-37. Kiekviena klasė kas šeštadienį turi po 3 lietuvių kalbos pamokas. Mokytis norinčiam mokiniui medžiagos duodama labai daug ir tas mokiny, kuris sąžiningai mokosi, labai daug žinių pasisemia iš šios mokyklos.

Antras dalykas, kurį noriu priminti — tai kai kurių žmonių visai vertės neturįs samprotavimas mokyklos atžvilgiu: "Kokią naudą iš tos mokyklos — duonos nevalgys," "Mokykla nieko neišmoko" ir pan. Visa tai galima atitaisyti, jei lietuviai tėvai supras, kad reikia džiaugtis, jei dar turime mokyklą, kur vaikai gali mokytis lietuviškai. Tą mokyklą galima kritikuoti tėvų susirinkime, (kur tėvų gausumas yra labai pageidaujamas) galima patarti, kaip ją pagerinti, bet labai žalinga kritikuoti ją už akių ir vaikų akivaizdoje.

Netenka abejoti, kad tėvai, leisdami savo vaiką mokyti arabiskai ar kiniskai, niekad nepamirš patikrinti paruoštų pamokų, padės jas paruošti, net patys nejučiomis pramokdami tos kalbos. Tačiau lietuviškų pamokų paruošime nevi-

siems tėvams galima nuopelnus priskirti!

Straipsnių rašytojai turėtų arčiau susipažinti su lituanistinių mokyklų sąlygomis ir lietuvių apsisprendimu savų mokyklų atžvilgiu. Neverta kritikuoti studentų, kuriems trūksta lietuvių kalbos mokėjimo. Gal būtų mokyklos suole tas studentas buvo per jaunas apčiuopti turmus, kuriuos jis gali toje mokykloje pasisavinti, gal tai tėvų kaltė-permažas domėjimasis savo vaiko lietuvių kalbos mokėjimu. Gal būtų nebuvo pataisomi jo kasdieninės kalbos išsireikškimai, kaip tai buvo Meškiukui Rudnosiuokui daromai paaiškinta, kad ne "grybuoti," o "grybauti" reikia eiti. Tokį studentą lietuvi, kuris dirba lietuviško jaunimo tarpe — organizacijose, kuris pats jaučiasi esąs lietuvis, reikia gerbti ir stengtis jam padėti savo patarimais ir lietuvių kalbos mokėjimu, visuose jo darbuose.

Naujiems mokslo metams prasidedant, kviečiu visus mokinius, mokytojus, mokinių tėvelius ir visą lietuvių visuomenę uoliai prisidėti prie mūsų mokyklų egzistavimo ir tautinės sąmonės išlaikymo.

ELENA RUZGIENĖ

Maironio Mokyklos vedėja

STUKO RADIO PROGRAMA DVIEJŲ VALANDŲ ILGUMO

Rugsėjo 12 d., šešt., Lietuvos Atsiminimų radijo programa bus dviejų valandų ilgumo. Ji prasidės, kaip paprastai, 4 val. p.p. ir tęsis iki 6 val. vak. Iškilminga programa bus paminėta direktoriaus Jokubo Stuko 18-ros metų radijo gyvavimo sukaktis. Dainuos Ritos Radijo Ansambliis, kuriam vadovauja Algirdas Kačanauskas, ir solistai Lionė Juodytė ir Liudas Stukas. Kalbės žurnalistė Emilija Čekienė. Bus pasi-

kalbėjimas su neseniai iš Europos grįžusia korespondente Salomėja Narkėlinaitė, taip pat pasaulinių žinių ir įvykių apžvalga, kurią šį kartą duos Lietuvos Laisvės Komiteto narys Juozas Andėnas.

Šeštadienį, rugsėjo 19, 8 val. v. Pabaltijo Akademine Federacija ruošia pradžios semestro šokių vakarą, Estonian House (243 E. 34 St. N. Y. C.). Bus vašes. Įėjimas \$1.50.